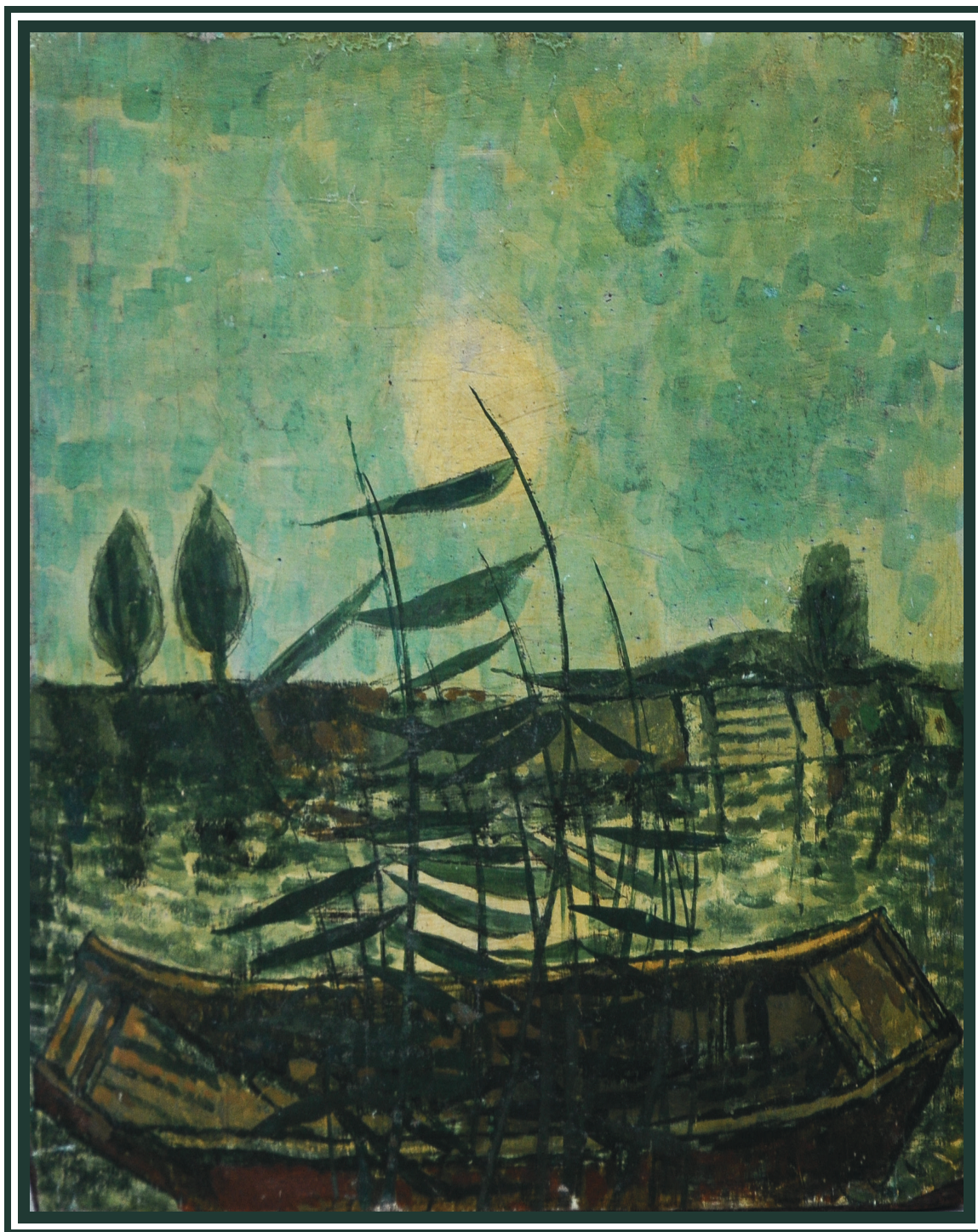

nepravidelný občasník

Naše Polabí

jaro 2023

číslo 2

Úvodník

V roce 1923 začal vycházet regionální vlastivědný sborník okresu brandýského Naše Polabí. Cílem vydavatelů bylo zachytit lidové zvyky, současné i minulé události na Brandýsku a připomenout významné osobnosti regionu. Tento časopis se stal významným pramenem poznání místních dějin. Odpovědným redaktorem byl učitel, osvětový pracovník, básník, prozaik, dramatik Josef Zdeněk Stehlík, redakční radu tvořili učitelé místních základních škol a profesori brandýského gymnázia, kteří také do sborníku přispívali.

V červnu 1935 redakční kruh (redakční rada) Našeho Polabí napsal: „JEŠTĚ SE VRÁTÍME... Redakční kruh Našeho Polabí – velmi nerad – přerušil na rok vydávání našeho vlastivědného sborníku. Učinil tak z důvodů hospodářských.

Vážený návštěvníci městské knihovny, milí čtenáři, vážení obyvatelé našeho města!

Dovoďte mi, abych Vám představil druhé číslo literárního občasníku Naše Polabí volně navazující na stejné periodikum vycházející v období první republiky, tedy před sto lety. Je pravda, že mezi prvním a druhým číslem byla několikaletá přestávka způsobená nejrůznějšími okolnostmi, které jsme nemohli ovlivnit, ale stoletá určitě nebyla.

Během let se však nahromadila spousta zajímavých materiálů, odehrálo se mnoho událostí a objevila řada zajímavých skutečností a ty bychom Vám rádi postupně dávali k nahlédnutí a k přečtení. Budeme se vracet do minulých staletí, abychom vám mohli představit to, jak obě části našeho města vypadaly v době minulé či události s letopočtem hodně vousatým. Kromě historie, jako dominantního téma občasníku vám budeme představovat zajímavé osobnosti žijících na obou labských březích, připomínat jejich jubilea i životy. Vedle lidských duší si budeme také připomínat výročí městských organizací či institucí. V tomto roce uplyne 110 let od vzniku brandýského gymnázia a 60. let od otevření bran-

Doufá, že se situace zlepší a že bude možno NP zase vydávat, ... Prohlédnete-li dvanáct ročníků Našeho Polabí, uznáte zajisté, že bylo konání dílo nikoliv bezvýznamné. A k tomu dílu se, jak doufáme, opětně vrátíme.“

VRÁTILI JSME SE. Rok se protáhl bezmála na devadesát let. V roce 2019 vydala naše knihovna v elektronické podobě první číslo obnoveného Našeho Polabí doplněné rozsáhlou bibliografií původního sborníku zpracovanou Jaroslavem Špačkem a Miloslavou Marešovou. Další číslo přichází téměř po pěti letech. Doufáme, že pravidelným vydáváním tohoto sborníku oslovíme široké okolí a instituce, spolky, obce, školy, sdružení budou zasílat své příspěvky. Články by se měly obracet i do minulosti a připomínat bohatou historii

našeho regionu. Vždyť Stará Boleslav je spjata s nejstaršími dějinami země české, Brandýs mapuje historii Habsburků v naší vlasti. Do blízkých Lázní Toušň jezdíval otec vlasti Karel IV., dějiny Lysé nad Labem změnili Šporkové, v Kostelci nad Labem byl v roce 1424 ležením Jan Žižka. Dějiny našeho Polabí jsou opravdu pestré.

Doufáme, že se povede obnovit vydávání našeho Polabí a tento občasník, později možná čtvrtletník, bude přinášet zajímavé zprávy ze současnosti i minulosti našeho dvojměstí a jeho okolí. Doufáme také, že bude zdrojem informací pro generace příští, tak jako Naše Polabí vycházející v letech 1923 – 1934.

Mgr. Věra Krajíčková
ředitelka Knihovny Eduarda Petišky

dýské nemocnice. Milníky těchto dvou, pro život města, nepostradatelných organizací si budeme postupně připomínat.

Budeme si všimát života v knihovně, na zámku i podzámčí, ve staroboleslavských kostelech, v Houstce i dalších nádherných koutech našeho města žijícího svým koloritem. Chceme upozorňovat na důležité akce pořádané v našem souměstí a zvát Vás na procházky v okolí či Polabí.

Podarilo se nám dát dohromady tým zajímavých dopisovatelů majících město ve svém srdci, jejichž příspěvky vás zcela jistě osloví. Všichni píšeme do Našeho Polabí bez nároku na honorář, protože ho máme rádi a chceme, aby stejná láska zahořela v srdcích našich čtenářů.

Budeme zvědaví na vaše ohlasy, stejně tak oceníme, pokud se ozvete s nějakými zajímavými náměty nebo přijдете s vlastním příspěvkem nebo tvorbou, protože nám jde o to, aby Naše Polabí bylo čtivé a zajímavé bez ohledu na autora. Přispět mohou všichni, kdo mají Brandýs či Boleslav jako svůj domov. Stačí se ozvat na kontakty uvedené v tiráži.

Za redakční tým Našeho Polabí
Petr Čeněk

Jarní usebrání

Je jaro, i když snív v květech meruňk o tom úplně nesvědčí. Kdybych tenhle sloupek psal o dva dny později, leckdo by to odvážné prohlášení pokládal za situační apríl. Píšu ho ale 30. března, takže nezbývá než ho vzít na vědomí. Je jaro.

Když jsem byl kluk, přicházelo jaro 21. března se skřivánčí písni na rtech. Dnes přichází o den dřív, na umučení Johánka z Pomuku – šedivé a uplakané, aspoň to letošní. Nepomuk na brandýském náměstí smutně pohlíží na palladium a kape mu z nosu. Já proto radši přivítal jaro po staru, o den později: Rovnodennost nerovnodennost.

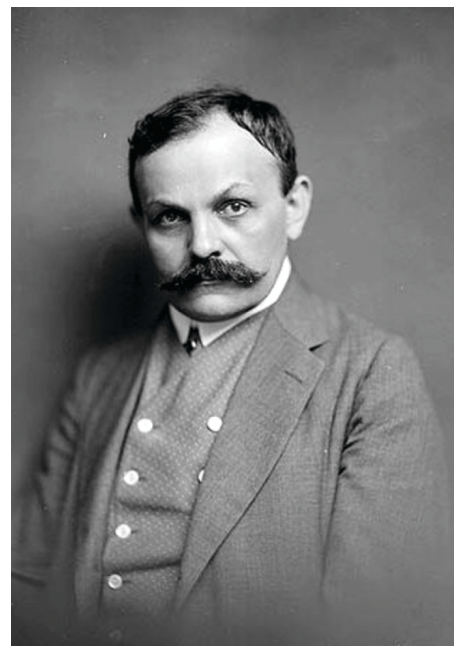
Ono se to v Brandýse nad Labem - Staré Boleslavi taky víc hodí, protože jednadvacátý březen je z rozhodnutí OSN od roku 1999 taky Světovým dnem poezie. A naše město má nejen obdivuhodnou básnickou tradici, ale taky jeden líbezný poetický unikát, jímž je zazděný básník. Je zazděný do stěny v prvním patře Gymnázia Josefa Svatopluka Machara a je to Josef Svatopluk Machar.

Na rozdíl od jeptišek a nevěrných šlechticů ho však tento osud

nepotkal zaživa, nýbrž 56 let po smrti. Urna s básnickovým popelem se půl století válela v depozitáři kolínského muzea a nikdo o ni nejevil zájem – až osvícený ředitel gymnázia z devadesátek PhDr. Miloslav Tobrman. Kromě aktu piety to od něj byl také vrcholně tvůrčí čin. Dovedl tím totiž k nádherné pointě největší Macharovu báseň, již byl sám jeho život.

Machar se totiž narodil mimo čas. Den jeho narození, 29. únor, se v kalendáři objevuje jen jednou za 4 roky; tři čtvrtiny svého života tak byl básník zakořeněn v neexistenci. A hrob nemá na Vyšehradě ani na Olšanech, ale ve zdivu budovy, kde „je jeho urna nedostupná a neidentifikovatelná“, jak napsal prof. ak. soch. Václav Šerák v recenzi na výtvarné řešení pietního místa od doc. Bohumila Chalupníčka. „Nelze ji nalézt, nelze ji spatřit, neví se o její existenci.“ Ten, který se narodil mimo čas, spočinul mimo uchopitelný prostor. Žádnou větší báseň si neumím představit.

Machar zemřel 17. března, na samém prahu jara. Toho jara, které

J. S. Machar, básník zazděný

letos přiletělo na sněhových vložkách a kromě vlezlého chladu přineslo i každoroční maturity – letošní písemné práce začínají na našem gymnáziu příští týden. Možná bude jedním z témat i Macharův odkaz, vzhledem k čestnému názvu gymnázia se to trochu nabízí. Studenti budou v paměti zoufale lovit verše: „Chloubou města je však zámek. / Rozlehlá a pevná stavba / s věží, jejíž střecha kryta / barevnými tabulkami, / hrdě ční nad labským tokem“ a budou to pro ně jenom mrtvá slova. Taková, co už leží mimo čas a uchopitelný prostor.

Je to úplně přirozené. Jim přece musejí znít v hlavě jiné verše, verše ze Slam poetry nebo aspoň z písniček Marka Ztraceného. Dráždivé, provokativní, jaké byly ve své době ty Macharovy. Hlavně že nějaké, jen o to jde. Dokud poezie neživoří kdesi ve slamech na periférii literatury, nic není ztracený.

Dívám se z okna; než jsem tenhle sloupek dopsal, bílý poprašek stačil roztát. Je jaro. Je tu jaro!

Petr Kukal

Brandýské působení Ladislava Smoljaka

Ladislav Smoljak byl filmový a divadelní režisér, scenárista a herec. Ve svém životě vystřídal mnoho profesí a míst. Během svého téměř osmdesátiletého života zavítal i do našeho města. V letech 1958–1961 působil jako učitel na brandýském gymnáziu (tehdy jedenáctiletka) a večerní škole pro pracující v BSS. Pojďme se podívat na jeho brandýské působení poněkud detailněji.

Smoljak vystudoval Vysokou školu pedagogickou a několik let aktivně učil. Nechybělo mnoho a všechno mohlo být jinak. Po gymnáziu se původně hlásil na DAMU. Tam ho odmítli „pro zjevný nedostatek talentu“. Zkusil tedy Přírodovědeckou fakultu Univerzity Karlovy. Tam ho odmítli a nabídli mu buď studium geologie, nebo Vysokou školu báňskou v Ostravě. Kdo ví, jaký by byl Smoljak geolog nebo hutník, nakonec mu děkanát ještě poukázal na volná místa na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a přes tu se pak dostal na Vysokou školu pedagogickou, kterou zakončil v roce 1957. Po skončení vysokoškolských studií nastoupil Smoljak na brandýské gymnázium, kde učil matematiku a fyziku až do roku 1960. V témže roce začal vyučovat na večerní škole pro pracující, ale ani tato varianta nebyla šťastná, protože tu vydržel pouhý rok. Možná však zde načerpal mnoho témat a scének, které později využil ve filmu Marečku podejte mi pero.

Vzpomíná Eva Bruknerová

„V letech 1956–1959 jsem navštívila tehdy jedenáctiletou střední školu, nyní Gymnázium J. S. Machara v Brandýse nad Labem. V maturitním ročníku jsme dostali nového třídního učitele Ladislava Smoljaka, pro kterého jsme byli po ukončení studia na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy první zkušební kámen. Na úvodní schůzce rodičů a přátel školy (SRPŠ) s naším třídním si moje ma-

minka myslela, že je přítomen žák, a hned se ptala, jestli měli přivést i děti. Mladý roztomilý pedagog zaujal hlavně děvčata, takže dostal přezdívku „modrooká pusinka“. Učil nás matematiku a fyziku, ale co pro nás bylo daleko zajímavější, seznamoval nás s kulturním děním v Praze. Dozvěděli jsme se tak o Semaforu, Divadlu Na zábradlí i Činoherním klubu. Ale vůbec nejbáječnější bylo, že s námi začal hrát divadlo, a to přímo autorské, sám zdramatizoval Aškenázyho povídku Ukradený měsíc. V této hře se promítaly diapozitivy namalované v té době ještě neznámým malířem Radkem Pilařem, pozdějším autorem Rumcajse a Manky. S naším představením jsme vyhráli divadelní přehlídku Šrámkův Písek, na Jiráskově Hronovu v témže roce jsme byli uvedeni jako „ukázkové představení“ a v novinách o nás psali jako o „malé Laterně Magice“. V Brandýse jsme hráli v sálku nynější restaurace U Kohoutků na Krajířském náměstí (Kozí plácek) a též jsme hojně nacvičovali na gymnáziu, v tělocvičně a ve třídách, především v posluchárně fyziky.

Maturitní týden probíhal tak, že v pondělí a v úterý odmaturovali „herci“ a večer jsme již hráli v Písku. Pan profesor se vrátil dovést ostatní maturanty k dospělosti a za námi přijel v pátek na závěrečný ceremoniál, zatímco nás hlídala jeho manželka.

Byl to jeden z nejkrásnějších týdnů v mém životě. Po prázdninách přenechal Smoljak scénář Ukradeného měsíce divadlu Semafor, kde s nimi hrála i naše spolužačka Eva Hronková. Jiří Suchý a Jiří Šlitr k tomu složili písničky a dodnes se zpívá Árie měsíce (zpíval ji Waldemar Matuška):“

Plavu si ani nevím jak, vždyť nemám prsa, nemám znak, mám jen hlavu plnou ideálů.

A mám rád vodu zelenou a pletu si ji s ozvěnou, narážejí obě na stejnou skálu.

Mám vodu rád, a proto si na její chlad tu zvykám, hraju si s kapry a lososy a tykám štikám.

Řekni mi štiko modrošedá, proč voda mi pokoj nedá a proč mě láká a proč mě láká?

Proč šťasten jsem, když do ucha mi chladná voda šplouchá a cáká a cáká a cáká a cáká.

Já jsem nastoupila na studia na Právnické fakultě Univerzity Karlovy a v pátém ročníku jsem se s Ladislavem Smoljakem potkala v televizní soutěži „Deset příležitostí pro mladé reportéry“, kde vystupoval v roli porotce. Soutěž jsem vyhrála a televize mi za odměnu poskytla třítydenní pobyt v Jugoslávii v létě 1964, což bylo v té době skvělé ocenění. Soutěž se natáčela deset měsíců a po natáčení jsme se Smoljakem jezdili busem na trase Florenc – Brandýs. Tehdy Smoljak

Z regionu

pracoval v nakladatelství Mladé fronty a ve spolupráci s Mladým světem vymyslel soutěž Zlatý slavík (tehdy Zlatý hlas). Při této soutěži jsem ve vztahu k Láďovi postoupila z pozice žákyně na kamarádku, a to i s jeho první ženou Soňou.

Ladislav Smoljak se sice z Brandýsa odstěhoval, ale ještě v době, kdy tu bydlel, hrál s místními ochotníky hru Jana Drdy *Hrátky s čertem*, v níž ztvárnil roli mladého čerta na zkušené Luciuse, takže pobyt v Brandýse byl pro něj v mnohém inspirativní. Ochotníci se scházeli v již tehdy využívaných prostorách KD Labín a vedle Drdovy hry hrál ještě v inscenaci *Jeřábi táhnou* jako Boris. Myslím, že i divadelní hra

Malíř Žíla (doc. Weigel) před Aktem

Vyšetřování ztráty třídní knihy, jejímž autorem byl sám Smoljak, vycházela ze zkušeností s naší 11. B.

Díky našemu přátelství po založení divadla Jára Cimrmana mě do něj Láďa pozval jako uvaděčku diváků a můj muž Petr Brukner, jako můj doprovod, se tam dal dohromady s techniky a nastoupil v divadle jako kulisák. Narozením dětí moje kariéra uvaděčky skončila, zatímco Petr přešel z pozice kulisáka přímo na scénu do divadelní role, kde je stále.“

Smoljak a Brukner na cestě do Prahy

Na brandýské působení Smoljaka vzpomíná i pozdější kolega z divadla Jára Cimrmana Petr Brukner: „Když jsem se v roce 1966 přistěhoval do Brandýsa, Láďa v Brandýse bydlel v prvním patře domu na Pražské ulici, ale už neučil na místním gymnáziu. Byl redaktorem nakladatelství Mladá fronta v Panské ulici v Praze 1. Znali jsme se. Učil moji ženu na gymnáziu, byl kamarádem mého bráchy, básníka Josefa Bruknera, a na malém městě se vlastně znají všichni. Častokrát jsme spolu jezdili ráno autobusem do Prahy, on do Panské, já do Vodičkovy, kde jsem tehdy pracoval. Láďa někdy k cestám do Prahy používal také motocykl DKW 250 po tatínkovi a já s ním takovou cestu zažil, když mně

Ladislav Smoljak v sedle DKW 250 trůnící

Z regionu

jednou ráno nabídl svezení, že tam budeme dřív než náš autobus. Pravda, byli jsme tam dřív. Musíme si přiznat, že Láďa nebyl zrovna excelentní řidič, zvláště pak, když jednou za čas řídil motocykl. DKW 250 má zadní sedadlo podstatně výš než řidičovo a já přes Láďovu hlavu velmi rozmazaně viděl zrychlený film na téma Dřevčice, Vinoň, Kbelý, Vysočany, Karlín a při tom se mi honilo hlavou, co všechno by se mohlo stát. Jeli jsme opravdu rychle. Když jsme vletli průjezdem do dvorany Mladé fronty v Panské, já sesedl, utřel si studený pot z čela a vzpomněl si na rozhrkaný pomalý vlečňák autobusu Brandýs – Praha, který byl v tu chvíli pro mne Pullmanovým vozem. Takže já jsem jel s Láďou na tandemu motocyklu DKW 250 pouze dvakrát. Poprvé a naposled.“

Zmínky o Brandýse

V první divadelní hře Járy Cimrmana je vzpomínka na Brandýs. Svěrák vysvětluje, že Cimrman sestrojil samostříl na hubení potkanů, který inženýr Hraběta nazývá: *Hraběcím čakovicským prakem*. Svěrák: Ano. A já na tomto místě hned uvedu na pravou míru hrubý omyl, který se traduje v odborné literatuře. Mnozí badatelé se domnívají že Cimrman nazval svůj prak čakovickým proto, že ho vynalezl v Čakovicích. To je ovšem omyl. Bylo to... *Hraběta*: v Kralupech nad Vltavou. Svěrák: Ano. V Brandýse nad Labem. Ale první zkušební střela vypálená z Brandýsa dopadla... *Hraběta*:... v Čakovicích. Svěrák: Dopadla v Čakovicích. A proto Čakovicový prak. Ve hře Posel z Liptákova se píše: „První přestávku jsme udělali v Brandýse, kde jsme se vydali na prohlídku města pod vedením doc. Weigla, který tudy před válkou jako chlapec projížděl. Brandýs je nevelké, ale rušné městečko s rozvinutou sítí služeb. Obyvatelstvo je přívětivé a naše přítomnost nezpůsobila v místě žádný větší rozruch. Zdejší občané jsou většinou úředníci, dojíždějící za prací do Prahy. Do Brandýsa zase naopak dojíždějí za

Ladislav Smoljak kotví

výdělkem dělníci z Prahy, takže doprava je vytížena oběma směry. Ale to už nám časový plán velel nasednout do vozů a pokračovat dál směrem na severovýchod. Při průjezdu Starou Boleslaví dostal můj spolujezdec kolega Brukner, právě v místech, kde byl na prahu románského kostelíka zavražděn svým bratrem Boleslavem roku 929 nebo 935 (o tom jsou dosud spory) kníže Václav, žížeň.“

Další střípky ze života

Ladislav Smoljak na postu učitele matematiky a fyziky na brandýském gymnáziu vystřídal neoblíbenou profesorku. Studenti tuto rošádu přivítali s nadšením. Díky tomu se prudce zlepšily známky z obou předmětů, které se ze dne na den staly oblíbenými, a Smoljak na tom měl velký kus zásluhy. Je pravda, že byl teprve na prahu své pedagogické kariéry, a tak si někdy pomáhal matematicky nadanými studenty. V tomto směru vynikala Jana Nekolová, pozdější absolventka „matfyzu“. Smoljakova známá věta „A příklad půjde dopočítat Nekolová“ byla známa po celém gymnáziu. Smoljak zdědil po předchůdkyni i obecní byt na Pražské ulici (dnes prodejna potravin u vstupu do MŠ), kde bydlel téměř 10 let. Do bytu se nastěhoval se svou první ženou Soňou a synem Davidem. Lidé ho potkávali v ulicích města ve svetry, s rukama v kapsách, jak bři-

chem tlačí kočárek se svým dítětem. V roce 1965 se Smoljakům narodil druhý syn Filip. Manželka Soňa učila český a ruský jazyk na základní škole u pošty a na večerní průmyslovce při BSS.

Smoljak byl nejčastěji k vidění mezi gymnáziem, tehdejší restaurací U Petříků na Krajířském náměstí a centrem města. Později mezi KD Labín, domovem a autobusovou zastávkou na Prahu. Na Proboštských jezerech zkoušel i své první plachtění na vodě. Smoljak si vybudoval během svého desetiletého pobytu k městu velmi vřelý vztah, ale přemístění do Prahy na konci 60. let bylo logickým vyústěním jeho pracovního vytížení v hlavním městě.

kolektiv autorů, foto z knihy
Tady všude byl Ladislav Smoljak.

Ladislav Smoljak (1931–2010)

Český filmový, televizní a divadelní režisér, scenárista a herec, cimrmanolog. V Brandýse nad Labem působil jako učitel a ochotnický režisér, žil zde i po pracovním přesunu do Prahy. Nositel Medaile za zásluhy III. stupně (1999), Ceny Alfréda Radoka (Záskok, 1994) a Dřevěného Andreje (Žebrácká opera, 1996).

Jak vznikl Smoljakův Čakovický prak?

Nápad na Čakovický prak přišel při výzvě na podání projektů do participativního rozpočtu města Prima nápad.

Inspiraci jsme čerpali celý život. Manžel miluje Cimrmany od mala a mne k nim přivedl také. Po cestách po České republice jsme navštívili hned několik míst, která nesla géniovu stopu. Pokud budu nějaké jmenovat, tak to je úzkokolejná trať v jižních Čechách, cedulka v obci Byšičky vedle Lysé nad Labem, pak samozřejmě Příchovice a muzeum v majáku a také celá stezka plná odkazů na hry DJC.

Když se otevřela možnost pro občany a jejich nápady a měli jsme příležitost nechat kousek Cimrmanova díla stát i v Brandýse nad Labem - Staré Boleslavi, začali jsme prohledávat všechny hry a semináře, zda je někde zmínka o našem městě. Ta byla rovnou v první hře DJC, ve hře Akt, kde se objevuje právě Čakovický prak, jenž byl v Brandýse nad Labem zkonstruován a bylo z něj k Čakovickým vystřeleno.

Prak má po obou stranách kola, z nichž jedno nese názvy všech her, které kdy DJC hrálo, a druhé kolo při-

Čakovický prak v brandýském Centrálním parku

pomíná nelehký život hlavní aktérky příběhu, slepice Zory. Celá konstrukce je ale i místem pro děti a jejich hry.

Prak a přilehlá lavička jsou také připomínkou Ladislava Smoljaka, který v našem městě působil, ale jak to, tak u Cimrmanů bývá, víme den, víme hodinu, víme minutu, ale léta nejsou jistá, a tak, abychom dostali ducha, ve kterém se všechny hry nesou, víme pouze, že Ladislav Smoljak působil ZDE.

Tak manželé Maternovi popisují vznik „Čakovického praku“. Jak ale tento nápad zrealizovat?

Maternovi nechtěli, aby byl Čakovický prak pouhou mohylou, ale aby měl také nějaké uplatnění. Proto se dali dohromady se společností Astra zahrady a vymysleli stávající podobu praku, která spojuje jedinečný prostor Centrálního parku s dětským hřištěm. Finance na realizaci projektu poskytlo město v rámci zmiňovaného Prima nápadu. A díky tomu, že v Brandýse bydlí Petr Brukner, bylo do dění zapojeno i divadlo Járy Cimrmana a zejména pak manželé Bruknerovi. A právě oni přišli s myšlenkou, aby prak nesl jméno Ladislava Smoljaka, který zejména na brandýském gymnáziu zanechal nerasmazatelnou stopu. Naše město může být hrdo na to, že je spojeno s divadelními začátky Ladislava Smoljaka. Téměř deset let byl Smoljak naším občanem a mohli jsme ho potkávat každý den, ale to už je hrozně dávno.

Čakovický prak byl slavnostně otevřen 24. 3., Smoljaka nám bude připomínat každý den a bude dalším symbolem města.

Lucie a Zdeněk Materna
s dovětkem Petra Čenka

Lavička Ladislava Smoljaka, na ní zleva Petr Brukner, David Smoljak, duch Járy Cimrmana

Čtení na Labi

V pátek 23. června 2023 proběhne již čtvrtý ročník oblíbené akce připravované pracovníky Knihovny Eduarda Petišky Čtení na Labi. Opět spojíme procházku po našem dvojměstí s interpretací ukázek literárních děl regionálních autorů. Na zajímavých místech budou číst celostátně známé osobnosti i významní obyvatelé našeho města.

V minulosti jsme mohli slyšet televizní hlasatele Karla Voříška, Saskii Burešovou a Marii Tomsovou, Vojtěcha Bernatského, herečku Valerii Zawadskou, spisovatele Michala Viewegha a Martina Petišku nebo Ivu Geckovou a Lidmilu Kábrtovou. Ukázky ze svých děl četli spisovatelé žijící ve městě a okolí – např. Michal a David Vaníčkovi ze Staré Boleslavi, Daniel Biderman z Kostelce nad Labem, nebo Tereza Límanová, jejíž ro-

Beseda s tvůrci v komunitní zahradě KoZa

dina je úzce spjata se Starou Boleslaví. V roce 2019 prezentoval ukázku z díla Petra Ence, nositele svatováclavské plakety, Jakub Potměšil.

V průběhu let jsme představili mnoho zajímavých míst našeho města, na které leckdy návštěvníci zavítali poprvé. Četli jsme v Rudolfince, Mateřské škole Límanova, ve sklepení nového archivu městského úřadu, v komunitní zahradě KoZa, v bývalém zámeckém pivovaru, v kostelích Sv. Vavřince a Sv. Petra, v jednací síni městského úřadu v budově bývalé koleje i v letní třídě Základní školy Na výsluní.

V letošním roce pozveme zájemce na několik míst ve Staré Boleslavi, a to do zahrady bývalého děkanství, opět do pozměněné komunitní zahrady KoZa, do ukázkové přírodní zahrady rodinného klubu Klíček a do kavárny v bývalé zájezdní hospodě Na Slovance. Ukázky ze svého díla letos představí básnířka Jarmila Stojčevská a současný místostarosta Patrick Zandl. Naše pozvání přijali Jan Přeučil a Bára Munzarová, kteří budou číst ukázky z děl regionálních autorů.

Těšíme se na setkání s Vámi
Věra Krajíčková

Sklepení městského archivu

Město má novou kronikářku

Novou kronikářkou města se stala Magdalena Wohlštátová. Velmi ochotně nám odpověděla na několik otázek.

Můžete čtenářům prozradit něco o sobě?

Je mi 70 let a loni v červnu jsem po 28 letech skončila pracovní poměr na Městském úřadu v Brandýse nad Labem – Staré Boleslavi. Pracovala jsem na odboru školství a kultury a pak na odboru vnitřní správy. Mám spoustu zájmů a práce, ale na psaní kroniky se moc těším.

Jaký je Váš vztah k našemu dvojměstí?

Pocházím z nedaleké obce Sojovice, ale už od 6. třídy jsme ze Sojovic jezdili do ZDŠ ve Staré Boleslavi. Když mi bylo 14 let, se moje rodina do Staré Boleslavi přestěhovala. Od té doby celý život žiju v našem městě. Několikrát jsem se stěhovala z Boleslavi do Brandýsa a zase zpátky. Vzhledem k tomu, že posledních 20 let jsem pracovala na evidenci obyvatel, znám dobře město a všechny ulice. Ráda chodím na koncerty, výstavy, divadla a jiné kulturní akce ve městě. A zajímám se o dění u nás všeobecně.

Co vás přivedlo k práci kronikářky?

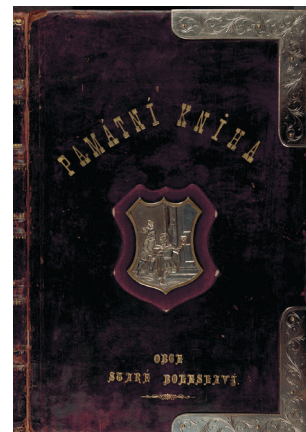
Už v době, kdy jsem měla na MěÚ na starosti kulturu, jsem se seznámila s kronikami našeho města a říkala jsem si, že až budu v důchodu, tak bych si ráda v těch starých kronikách četla. A když se mi teď naskytla možnost kroniku města vést, splnil se mi můj sen.

Víte, kdo zastával funkci kronikáře před Vámi a v dobách minulých?

Kroniku mi předal pan Ing. Antonín Fišer, který ji vedl 20 let. Je mým vzorem a vím, že se na něj můžu obrátit, když budu potřebovat poradit. To mi dává odvahu se to tak náročné práce pustit.

Před panem Ing. Antonínem Fišerem psal kroniku našeho města pan Miroslav Voděra, kterého jsem také znala osobně. Ale bohužel zatím nevím, jak dlouho kroniku vedl on, myslím, že to bylo také asi 20 let. Ale to zjistím, teprve až se začtu do kronik, a také vám pak řeknu, kteří kronikáři mu předcházeli.

Ptala se Věra Krajíčková,
odpovídala Magdalena Wohlštátová.

Městské kroniky (vlevo Brandýs nad Labem, vpravo Stará Boleslav)

Městská knihovna Čelákovice

První zmínka o veřejném knihovnictví v Čelákovících je z roku 1864. V té době to byly knihovny různých spolků.

Městská knihovna Čelákovice byla založena v roce 1920 pod názvem Místní lidová knihovna. Byla umístěna na radnici, od roku 1945 do roku 1982 v Sedláčkově ulici, od té doby je v provozu ve vile Na Hrádku. Zejména za posledních 40 let se proměnila ve významné kulturní zařízení. Po dvou covidových letech se nám opět čtenáři i návštěvníci vracejí, a to nejen z našeho města, ale i z okolních obcí.

V roce 100. výročí založení knihovna uspořádala ve spolupráci s Městským muzeem v Čelákovících velkou výstavu, která nakonec bohužel nebyla přístupna veřejnosti, protože knihovny i muzea byly nuceně kvůli pandemii covidu uzavřeny. V březnu letošního roku jsme tyto materiály z roku 2020 použily na výstavě ke 40. výročí otevření knihovny v současné

budově. Při této příležitosti jsme pozvali na setkání a prohlídku knihovny i výstavy kolegyně ze středočeských knihoven.

V roce 2020 vydala knihovna ve spolupráci se spisovatelkou Petrou Braunovou a ilustrátorkou Barborou Brůnovou komiks o historii města „Čelákovice – městečko u řeky Labe“. Podle tohoto komiksu pořádá knihovna procházky po památkách města pro žáky 3. tříd ZŠ.

Téměř denně pořádá knihovna akce pro školy. Jednotlivé třídy navštíví během školního roku knihovnu i několikrát. Spolupracuje také se školami v okolí. Akce s různými literárními tématy připravuje pro všechny věkové kategorie – dvakrát ročně přicházejí třídy z MŠ, programy nabízíme také gymnáziu a SOŠ Čelákovice.

Pro děti knihovnice chystají i setkání se spisovatelem a ilustrátory, různé výtvarné dílničky a další akce, například Hravé odpoledne s Andersenem.

Z regionu

V knihovně se několik let pravidelně schází čtenářský klub pro dospělé nazvaný Čaj o páté s knihou. V loňském roce se členové klubu osobně setkali se spisovatelkou Stanislavou Jarolímkovou a Petrou Braunovou.

Pro dospělé pořádáme ve večerních hodinách přednášky. K oblíbeným patří setkání s cestovateli, s autory knih nebo se známými lidmi z našeho města a okolí.

Pravidelně se setkáváme při „Hrátkách s pamětí“ s certifikovanou trenérkou paměti I. stupně Renátou Nentichovou Novotnou.

Několikrát ročně pořádáme v knihovně výstavy. Pravidelná je v prvním říjnovém týdnu, tzv. Týdnu knihoven. Výstavy bývají realizovány ze soukromých sbírek našich čtenářů a příznivců, např.:

- Rodinné slavnosti současnost i minulost – svatby, křtiny, biřmování – dobové fotografie, písemnosti, slavnostní oblečení a výzdoba
- Čelákovice včera a dnes – historické obrazy nebo fotografie a jejich dnešní podoba
- Jak se žilo za první republiky
- Domácí mazlíčci – výstava amatérských tvůrců
- Hračky ze staré skříně a domácí dílny
- Dopravní prostředky

Fotografie z uskutečněných pořadů jsou ke zhlédnutí na webových i facebookových stránkách knihovny, kde také propagujeme připravované akce. Informace se návštěvníci též mohou dozvědět ve Zpravodaji města Čelákovic a na městských vývěskách.

Nadězda Picková, ředitelka Městské knihovny Čelákovice

100 svíček na dortu jednoho polabského básníka

neboli Co to je IEMP?

Jsou lidé, kteří se dožijí sta let.

Jsou lidé, kteří si už nemohou o stých narozeninách přituknout s těmi, kdo je měli rádi, ale narozenin se dožívá jejich dílo.

Hlasy zmlkly... Lidé odcházejí. Jenže to, co zanechali, co věnovali, odcházet nemusí.

V tomto roce uplývá 99 let od narození Eduarda Petišky, spisovatele, kterého mnozí obyvatelé Brandýsa nad Labem potkávali v ulicích města, do kterého se v roce 1949 z nedalekých Čelákovic přestěhoval. Přiznal. V Čelákovicih trávil dětství a díl mládí.

V letošním roce se připravují připomínky stého výročí jeho narození. Od regionálních připomenutí až po celostátní, jakým bude například chystaná známka české pošty, vydaná k tomuto jubileu.

A 100. narozeniny bude připomínat také IEMP. Co "tajemná" zkratka IEMP znamená?

Institut Eduarda a Martina Petišky.

Bylo hezky řečeno: jsme obyvateli doby, ve které jsou třeba obrozenci. Jsou a jak se zdá: budou potřeba v dobách proměn, jaké jsou na dohled...

Obrozenci jsou užiteční v naší "internetové době"... Podobně jako v době zapadlých vlastenců. Obětavých předků, pro které bylo událostí, když se k nim na vesnici zatoulala česká knížka nebo třeba staré číslo novin.

Eduard Petiška s chotí v zahradě

V každé době jsou potřeba ti, kteří se starají o to, co má být posláním institutu.

A co tím posláním má být?

Dvě hodnoty, jaké jsou o to významnější, oč bývají nenápadnější.

Tou první hodnotou je POZNÁNÍ, tou druhou DIALOG. Dialog těch, ke kterým se poznání dostalo.

Eduard Petiška obsáhl svým dílem tolik oblastí poznání jako málokterý autor. Zpracovával báje, pověsti, mýty řady civilizací. Přiváděl k čtenářům příběhy z nejstarší epiky lidstva, jaká se dochovala. Od mezopotámských bájí, přes egyptské a řecké osudy až po starozákonní texty... Prostudoval české dějiny a vyprávěl je v knihách oblíbených už třetí generací: Čtení o hradech a Čtení o zámčích a městech, které nyní vycházejí společně v jednom svazku nazvaném Čtení o hradech, zámčích a městech. Překročil hranice češtiny, zanechal velké překladatelské dílo... A studoval nejen literaturu pro dospělé čtenáře (vystudoval srovnávací literaturu na Karlově univerzitě), zabýval se také studiem dětské literatury a dětské psychologie (o tom pojednává například proslulý svazek inspirativních esejů a úvah Velká cesta k malým dětem). Věnoval se studiu lidových vyprávění z Čech i jiných zemí. Studiu pohádek... Uvedl do Čech kromě mnoha vlastních příběhů i obsáhlý svazek pohádek z Německa (oceňovaná sbírka pohádek vyšla pod názvem Sedmikráska, vznikla na základě studia různých oblastí německé lidové epiky). Eduard Petiška přivedl k českým dětem pohádky z různých koutů světa. Vyprávění, jaká slýchaly např. eskymácké děti nebo děti v Tichomoří. Citlivě zachycoval vztahy mezi současníky v knihách pro dospělé, v románech, novelách, povídkách (Hotel pro cizince, Svatební noci, Třicet manželek, Srdce, ve kterém bydlím, Průvodce mladého muže manželstvím...). Zachycoval poesii lidského života ve sbírkách veršů (Okamžiky, Ovidiova rodina, Na prázdná místa, Podzimní deník...). Psal pro divadlo, pro noviny, byl autorem aforismů. Od jeho prvních knížek, od první četby se s jeho díly děti setkávaly... a na autogramiádě vpisoval do jedné knížky třetí věnování, poprvé knížku věnoval babičce, pak její dceři a s knížkou si přicházela i vnučka... Ze které knížky budou děti dnes poslouchat, co jim rodiče čtou? Ve které si budou listovat samy...? O jablonce, Jak krtek ke kalhotkám přišel, Staré řecké báje a pověsti, Birlibán, Martínkova čítanka... tolik knih přecházelo a dál přechází z rukou jednoho pokolení do dalšího...

Také o tento literární odkaz se stará Institut.

A ona "druhá hodnota", jaká je posláním Institutu?

Z regionu

Slovo "dialog" je jeho druhým erbovním znakem.

První úkol, tedy "poznání", znamená seznamovat nejen s odkazem autora, například s oním poznáním, jaké zanechaly staré civilizace a jaké Eduard Petiška prostředkoval ve svých knihách. Institut chce upozorňovat i na minulé a současné osobnosti, které souznějí s výzvami tohoto díla.

Poznání přispívá k dialogu...

Oba úkoly se pojí v knižních titulech, kterým se Institut věnoval, věnuje a chce věnovat i tehdy, až plně převezme nakladatelství Martina Petišky „Martin“. Nakladatelství vydávalo knihy o české zemi. O minulosti českého království, o jeho památkách... Na příklad po více než třicet let vycházejí Almanachy českých šlechtických rodů. (V letošním roce pod záštitou Institutu vychází desátý svazek "tmavomodré řady" Almanachů, rodopisu české vyšší šlechty. Knihy tohoto nakladatelství pojednávají o osudech české země z různých stran. O jejích význačných představitelích, panovnících, světcích... Seznamovalo s nimi jak zahraniční čtenáře tak i turisty, kteří navštívili českou zemi. Knihy nakladatelství, které je nyní součástí Institutu, vycházely v angličtině, francouzštině, němčině, ruštině, španělštině, italštině... Oslovily zájemce o poznání české země také např. v japonštině nebo v arabštině...) Dialog mezi lidmi různých mateřštin je jedním ze dvou způsobů, kterými se národy mohou dorozumívat: tato možnost přináší poznání a přátelství - vzdaluje obyvatele nepřátelství. Úkolem institutu je kromě toho dialog s těmi, kteří se starému domovu vzdálili, ale i stejně do něj patří: s krajany...

Ve spolupráci s ministerstvem zahraničí se IEMP ujal úkolu napomáhat četbě českých dětí v dálkách: četbě dětí v rodinách krajanů.

V loňském roce vycházel na pokračování v časopise Krajánek, (skvěle redigovaném časopise pro české děti v zahraničí) svazek Petiškových pohádek o českých loutkách. Knížka Bylo jedno loutkové divadlo (známá i v japonském překladu, měla v březnu 2023 v podobě dramatizace premiéru v Košicích).

IEMP se věnoval i charitě.

Např. knížka vydaná pod jeho záštitou, nazvaná Kočkolásky (mimořádně zdařile uspořádaná Lucií Gebouskou, shromažďující zážitky z kočičích útulků), vyšla doprovázená ilustracemi Eduarda Petišky. Zaznamenala pronikavý úspěch nejen mezi čtenáři, pomohla opuštěným kočkám v jejich těžké situaci. Přispěla nejen k pohledu na jejich životy, přispěla na veterináře, na stravu.

I Kočkověty, sbírka aforismů o kočkách, vyšla na podporu kočičích útulků.

Institut se v poslední době ujal vydání knížek, jak poesie, tak i prózy. Mimo jiné vyšly pod jeho záštitou Knížkověty,

aforismy Martina Petišky, napsané k stému výročí brandýské knihovny, kterému jsou věnovány. (Knihovna v Brandýse nad Labem je o málo starší než její „vrstevník“ Eduard Petiška, po kterém dostala jméno.)

Sto let je krásný věk.

Na pomyslném narozeninovém dortu k blížícím se narozeninám se rozsvítí sto svíček.

Pokud by každé dítě z milionů autorových čtenářů rozsvítilo svíčku, jak velký jas by se v narozeninový den rozléval...

Nejen v Čechách ale i v zemích, do kterých jeho dílo vešlo v překladech do desítek řečí...

Eduard Petiška se snažil ve svých básnických knihách, románech, novelách, povídkách, v dramatu, v překladech, knihách pro děti a mládež, esejích i v aforismech posvítit na cesty.

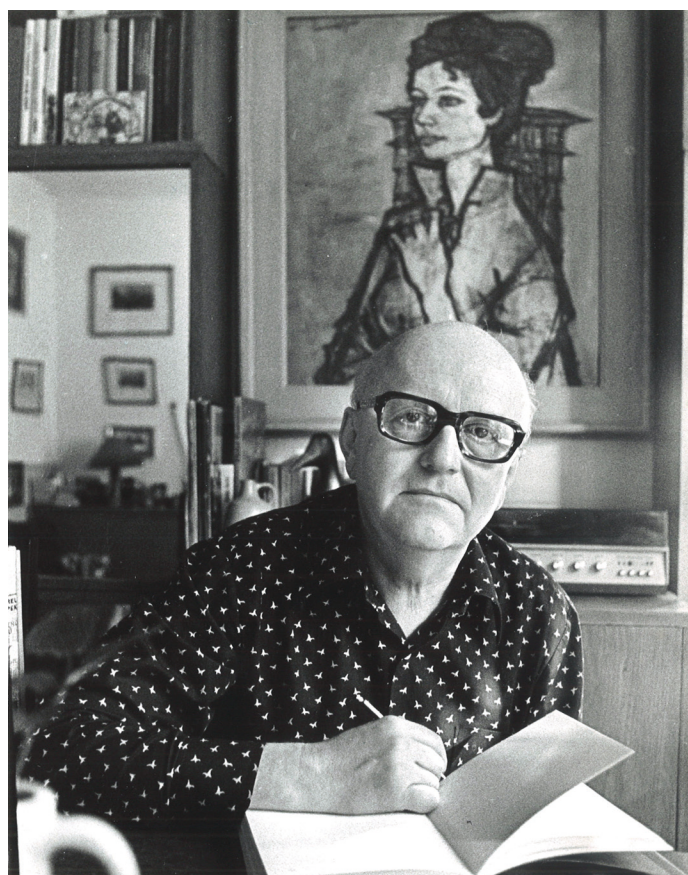
Na cesty k poznání.

Na cesty k dialogu.

Institut Eduarda a Martina Petišky by poutníkům na jejich životních cestách rád pomáhal...

P. S. Institut vítá náměty pro další práci, nápady, spolupracovníky, podporovatele, „obrozence“...

Martin Petiška

Eduard Petiška ve své pracovně

Stoletý Jaromír Sibera

V září minulého roku by se dožil stalet Emil Zátopek a jeho žena Dana. Přesně o půl roku mladší je Jaromír Sibera, který byl Zátopkovým dvorním přípravařem drah a také jeho velký kamarád. Na světových rekordech Zátopka zaběhnutých v Houštce má velký podíl a dělal, co mu na očích viděl. Dne 19. 3. 2023 by Sibera oslavil stoleté narozeniny. Pojďme si tedy připomenout ojedinělý životní příběh skvělého člověka, atleta, a především stavitele mnoha atletických drah, kurtů, fotbalových hřišť a dalších sportovních areálů, a to nejen od Aše až po Čiernou při Čope.

Jaromír Sibera se narodil ve Staré Boleslavi pět let po skončení prvního světového válečného konfliktu, kdy městečko na pravém labském břehu bylo ještě zcela samostatné a od Brandýsa ho dělila soustava mostů. Do školy chodil do měšťanské školy ve Staré Boleslavi, kde si ze všech předmětů nejvíce oblíbil tělocvik. Po skončení školy se vyučil dámským krejčím, protože rodina měla na brandýském náměstí svůj krejčovský salón, ale svůj veškerý volný čas věnoval sportu. Byl všestranným, sportovcem, hrál fotbal

a hokej, ale největších úspěchu dosahoval v atletice.

Od výškaře k dráze

Z atletických disciplín dosahoval největších úspěchu ve výškařském a dálkařském sektoru, díky své všestrannosti dosahoval slušných bodových výsledků i v desetiboji. V boleslavském atletickém dresu vybojoval bronzovou medaili na mistrovství republiky hned po skončení druhé světové války, jakmile to poválečná doba dovolila. V roce 1949 startoval za širší reprezentační výběr v mezistátním utkání proti Bulharsku v Sofii, kde se závodilo na antukové dráze. Při jednom z pokusů vytrhl z odraziště metrový čtverec mazlavé červené hmoty. Jaromír měl ten den po závodění, neměl se odkud pořádně odrazit a také se bál o své zdraví. Ale v hlavě se mu to neustále honilo a myslel na změnu v užívání povrchů, vhodnější pro atletické nohy.

Stadion v Houštce

Na konci čtyřicátých let padlo rozhodnutí, že se v lesoparku Houštka postaví kvalitní atletický stadion,

Sibera chtěl být u toho. Chtěl postavit kvalitnější dráhu, než byla ta v Sofii, a rozhodně neměl zájem, aby dráha byla z antuky, přestože byla tehdy v módě. Sibera a jeho tehdejší partáci pohrdli osvědčenými a zaběhnutými postupy a přišli se zcela inovátorským postupem. Obstarali si tři míchačky a dlouho zkoušeli poměr směsi jílu, škváry a vody tak, až se dočkali potřebné kvality vhodné pro položení dráhy. Směs odlévali mezi obrubníky, podobně jako beton, přitom pečlivě s milimetrovou přesností spádovali. A hlavně nereagovali na úsměšky pochybovačů. Dřeli do úmoru a díky jejich píli mohla být dráha v květnu 1950 otevřena. Byla rychlá a pružná, při dešti neuvěřitelně rychle dokázala vsát vodu, aniž by se tvořily kaluže. K dalším skvělým vlastnostem patřila její odolnost. I po několika hodinových závodech vypadala jako netknutá, přestože se ze startérovy pistole kouřilo téměř bez přestávky. Siberovi k tomu přibyla další povinnost, stal se správcem houšteckého stadiónu. Mezi atlety si Jaromír našel i svou ženu Annu, jejíž specializací byl skok do výšky.

Zátopkova éra

Houštecký stadion si brzy získal mezi atlety velkou oblibu, protože podobných atletických stánků bylo v republice jako šafránu. Už první závodníci se shodli, že jde o nejkrásnější běžeckou dráhu v republice, i když měřila jen 364 m. V rovinkách odpovídala rozměrům běžné dráhy, zatáčky však byly kratší. Stadión i po rozšíření zůstal vkomponován do okolní přírody, dokonce více než předtím. Dráha se zařízla do borového lesa, takže běžec požívající výhod pevného povrchu pod nohama trénoval a závodil s pocitem, že je v přírodě.

Běžci z Prahy si Houštku oblíbili a Emil Zátopek v Houštce často trénoval a závodil. Sibera makal, aby běžci měli v Houštce i nadále ideální podmínky.

Jaroslav Sibera (vlevo) s Emilem Zátopkem

Osobnosti

Denně od čtyř hodin ráno už pracoval na dráze, hladil povrch, upravoval lajny. I jeho péče a jedinečnost dráhy a prostředí způsobily, že se do Houšťky začaly sjíždět divácké davy. Vrcholem pak byly Zátopkovi světové rekordy na hodinovku a 20 km 29. 9. 1951, při kterých se v hledišti sešlo téměř deset tisíc diváků. Světových rekordů bylo v Houšťce zaběhnuo celkem 32 a Siberův podíl na nich byl obrovský.

Sibera trenér

V padesátých letech minulého století byl Jaromír Sibera úspěšným mládežnickým trenérem. Jako trenér žáků vychoval řadu výborných atletů, z nichž se někteří stali republikovými přeborníky. Později tvořili jádro družstva mladších dorostenců, které se probojovalo do celostátního finále, kde zvítězilo, čímž dosáhlo na jeden z největších úspěchů boleslavské atletiky.

Patentní deska

Ohlas kvalitní atletické dráhy s novým povrchem byl obrovský a zájem o výstavbu dalších atletických drah a stadionů byl velký, a tak se Jaromír začal stavěním atletických drah živit, i když to v éře tuhého socialismu nebylo jednoduché. Postupně přišly další zakázky v podobě položení atletických drah v Krnově, Pardubicích a Vítkovicích řadě dalších míst. O věhlasu Siberova systému se brzy dozvěděli i v zahraničí a zájem byl obrovský, ovšem za socialismu stavět v zahraničí bylo složité, režim tomu moc nepřál. Přesto se jedna záležitost řešila, a tou bylo vybudování atletické dráhy na olympijském stadiónu v Tokiu, kde se OH konaly v roce 1964. Organizační výbor her ponechal na Siberově libovůli, zda si materiál namíchá doma a pošle ho na místo určení nebo zda použije japonské suroviny. Nebývale velkorysá a čestná nabídka se na úřadech projednávala tak dlouho, až vypršel termín pro odpověď a zakázku dostala jiná firma. Na Siberově dráze se tedy v Japonsku nezávodilo, ale podle patentu jeho podkladové desky,

Jaroslav Sibera (vpravo) s Janem Kodešem

na níž se pokládá samotná dráha, přihlášeného v mnoha jiných zemích se stavěly dráhy nejdříve v celé Evropě a pak i po celém světě.

Socialistické podnikání

Doma Siberovci dokončili v roce 1968 už svou stou dráhu. Kromě nich však Jaromírova parta stavěla i fotbalová hřiště, kurty na další míčové hry a zejména na tenis, které se postupně staly hlavní pracovní náplní pracantů kolem Sibery. Otec Jaromír mezitím zacvičil v práci svého staršího syna Jaromíra, který k míchačce dezertoval od skoku dalekého. Kolem stavebních mechanismů se od malička motal i mladší syn Pavel, ale ten dal nakonec přednost rychlým automobilům a byl jedním z nejlepších jezdců v soutěžních rallye. Od roku 1965 pracovali Siberovci pod hlavičkou Slávie Praha, následně ve Stavšportu Žilina, Slávii Kroměříž a řadě dalších sportovní organizací a jednot, tak jak to vždy režim a jeho normy umožňovaly. Podnikání bylo zakázané, takže se vše nějak obcházelo, protože o práci pod vedením Jaromíra byl velký zájem a vždy to byla značka dokonalé kvality. Parta pracantů makající od nevidím do nevidím, v intervalu deset

dní práce a čtyři dni klidu, přes zimu s nuceným neplaceným volnem, se stala vítaným zdrojem příjmů organizace, pod kterou právě spadala. Ne všichni však vydrželi nasazené tempo, postupně odcházeli nebo svou zkušenost uplatňovali na svoje triko, a proto si Sibera všechny své patenty přihlásil, aby ho žádný spekulant nemohl předběhnout.

Štvanice a spartakiády

Vedle klasických zakázek se některé vymykaly svou mimořádností. K nim patřilo zabezpečení spartakiádní plochy na Strahově (nařízeno režimem) a vybudování tenisových kurtů na Štvanici. Na vltavském ostrově se podařilo položit 940 metrů čtverečních ústředního dvorce s milimetrovou přesností. Dílo se podařilo, na Štvanici vyrostly světem obdivované dvorce s měnitelnou rychlostí odskoku, skvělou absorpcí vody. Kurty poté chválila i Martina Navrátilová při červencovém Fedcupu v roce 1986. Při jejich výstavbě se zrodil další patent, jak udělat výborný kurt i z české antuky, kvalitou spíše druhotřídní. Po štvanickém úspěchu musel Sibera odmítnout více než pět set žádostí o výstavbu dvorců, ale i tak měli Siberovci plán zakázek na 2–3 roky dopředu a po

Z historie

sametové revoluci si mohli konečně založit vlastní firmu.

Davis cup a další rozvoj

Po úspěšné realizaci štvanického projektu se tým pod vedením Jaromíra Sibery účastnil téměř všech domácích zápasů Davis cupu mužů a Fed cupu žen, zejména těch, co se hrály v hale a kde bylo zapotřebí postavit antukový kurt. A že jich bylo od osmdesátých let hodně. Díky tomu se Siberovci znali se všemi českými tenisovými hvězdami přelomu 20. a 21. století, kterým šli kurtů doslova na míru a podle jejich přání a zvyklostí, protože značka a jméno Sibera, to je jedinečná značka kvality.

V průběhu let byly firmě uděleny tři československé patenty pro výstavbu sportovišť. Díky nim bylo postaveno tisíce sportovních areálů po celém světě. Dnešní firmu řídí dva Jaromírové, Sibera st. a ml., syn a vnuk původního zakladatele firmy. Geny v rodině, jejichž původcem byl děda Sibera, se prostě nedají zapřít a dědí se z generace na generaci, i když od narození prvního Jaromíra Sibery v březnu uplynulo již sto let. 19. 3. jsme mohli vzpomenout na tohoto skvělého člověka a společně s tím si dát polárkový dort, oblíbenou narozeninovou pochoutku Jaromíra prvního.

Přidám ještě jednu osobní vzpomínku: „V polovině 90. let Sibera stavěl i tenisový kurt u Sportcentra, kde jsem pracoval. Děda Sibera si svůj kurt chodil neustále kontrolovat, kdykoli jel okolo. Stále se mu na kurtě něco nelíbilo: tu byl kurt překropený, tu byl suchý, někdy bylo málo antuky, jindy zase moc, někdy málo uvalčováno, jindy zase beton. Svými neustálými návštěvami překvapoval a údržbáři z něj měli velký respekt. Dokonce takový, že kdykoliv se objevil ve dveřích dílny, téměř se postavili do pozoru a postupně měl kurt vynikající kondici. Jinak to u Sibery ani nešlo.

Petr Čeněk

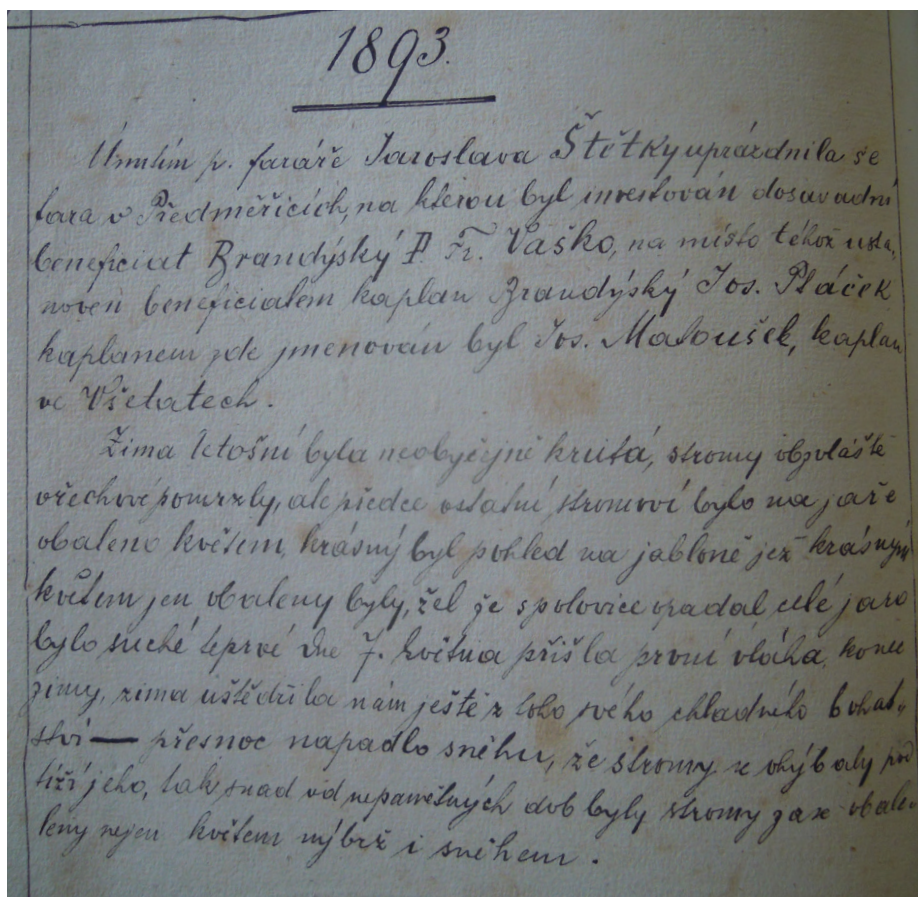
Rozmary paní zimy

Nejsem v žádném případě pochybovačem ohledně globálního oteplování, to, co se děje s počasím v dnešní době, je dramatické, a bude bohužel asi hůř. Slyšíme ze všech stran, jak pamětníci, mezi než rovněž patřím, říkají vnučátkům: „To za nás byly ještě zimy, jezdili jsme na bruslích po Labi, Hrušovák zamrzal každý rok, sněhu bylo dost i v Polabí.“ No jo, ale pak jsem narazila v kronice uložené na brandýské faře mj. i na následující zápisy!

Naprostě mě vyvedl z míry zápis z roku 1877: „Zima od roku 1876 na 1877 byla neobyčejně mírná tak, že v lednu 1877 kvetly macešky, primule a fialky; stromy pučely, komáři a motýlové polétali, ano v Chebu v jedné zahradě i růže rozkvetla.“

Tak primule ani fialky, natož růže v lednu nekvetly ani v posledních údajně pěti nejteplejších zimách od počátku měření. Je tomu tak, paměť většinou obsáhne jen dvě, nanejvýše tři generace.

Na dokreslení toho, jak i kdysi bylo počasí rozmarné, ještě zápis z téhož zdroje, (jen) o šestnáct let později: „Zima letošní (1893) byla neobyčejně krutá, stromy obzvláště ořechové pomrzly, ale předce ostatní stromové bylo na jaře obaleno květem, krásný byl pohled na jabloně jež krásným jen

Zápis z roku 1893 v kronice

květem obaleny byly, žel že s polovice opadal, celé jaro bylo suché, teprve 7. května přišla první vláha, konec zimy, zima uštedřila nám z toho svého ještě chladného bohatství – přes noc napadlo sněhu, že stromy ohýbaly přítlíž jeho, tak snad od nepamětných dob byly stromy zax obaleny nejen květem, nýbrž i sněhem.

byly stromy nejen obaleny květem nýbrž i sněhem.“

Třeba vás tyto zápisy naplní tak jako mne nadějí, že i když té přírodě dáváme neskutečně zabrat, ona je mocná a dělá si tak jako tak co chce!

Kateřina Vaculová
Strana 15

Budova gymnázia: jak šel čas...

Budova ústavní. Alma mater. Bouda. Naše Bradavice. Gympl. Taková a spousta dalších označení nese brandýská gymnaziální budova po 95 let své existence. Každým dnem se budova probouzí brzy ráno a často to v ní žije pozdě do noci. Mnoho významných osobností zde mělo šanci vyrůst. Opravdu ji ale znáte? Pojďme se podívat na její příběh zblízka.

Brandýské gymnázium se dle původních plánů mělo své budovy dočkat již 3 roky po svém založení, v roce 1916, což však překazila první světová válka. Plány na její stavbu byly obnoveny až ve 20. letech, kdy se navázalo na původní architektonickou soutěž. Vyhrál ji ministerský rada Ing. arch. Jaroslav Valečka z Prahy, který na návrhu částečně spolupracoval se svým švagrem, čelákovickým architektem Konstantinem Saxem. Vznikla tak budova v eklektickém stylu s převahou moderního klasicismu, kterou známe dnes.

Na schůzi 30. října 1924 se na radnici definitivně potvrdilo, jak bude budova vypadat. Ministerský rada Jaroslav Valečka, projektant stavby,

Schodiště s pohřešovanými andílky, 1927

představil své plány budovy gymnázia včetně změn, které byly nutné provést kvůli finančním úsporám. Navázalo se na původní plány, které počítaly s tím, že budova bude postavena na mírně svažité zahradě zvané Na Letné. Tento pozemek byl ale značně podmáčený, což při stavbě způsobilo problémy. Z toho důvodu byl suterén po odvodnění pozemků postaven hned na základové desce, bez sklepů.

Pod vedením stavitele Rudolfa Herynka se po vysušení pozemku začalo s budováním základů až v srpnu 1925. V létě 1926 byla již hrubá stavba školy i ředitelovy vily ve fázi, kdy již měla krovy a kdy se zahájilo omítání zdi v interiéru i exteriéru. Díky příznivému počasí stavba pokračovala poměrně rychle.

Na umění se tehdy nešetřilo. Každý kolemjdoucí si jistě všimne dvou soch nad vstupním portálem: J. A. Komenského a mistra Jana Husa, zhotovených v dílně Jedlička—Chudoba dle návrhu mistra Karla Opatrného. Portál také dokresluje státní znak sochaře Rudolfa Vlacha. Dále se na východní fasádě nachází Vlachova výroční plastika 10 let od založení ČSR ve formě českého lva a trojice matky republiky, legionáře a sokolníka. Vlach rovněž dodal dvě sochy andílků, které zdobily hlavní schodiště ve druhém patře budovy. Byly tam až do svého odstranění v 50. letech, o němž nejsou žádné informace. Máte-li bližší informace o osudu odstraněných soch, ozvěte se prosím gymnáziu.

Ke kolaudaci došlo dne 18. listopadu 1927, kdy byla budova předána k užívání. Město usilovalo o co nejdřívejší převedení vlastnictví na stát nejen z důvodu co nejrychlejšího uvolnění prostor národních škol, ale hlavně kvůli nákladům na vytápění, hlídání staveniště atd. Řediteli Plickovi se ale nechtělo se stěhováním příliš spěchat, protože budova měla v tu

Vchod gymnázia v r. 1927

dobu stále četné nedostatky: „... chyběla ještě osvětlovací tělesa, velká část školního nábytku, aj. – a mimo to budova ještě nebyla náležitě vysušena...“. Přesto byla budova slavnostně otevřena 10. a 11. prosince 1927 a ústav byl přestěhován o vánočních prázdninách. Všechny stavební práce byly dokončeny v roce 1928 včetně moderního plotu a botanické zahrady v jihovýchodní části zahrady. Postavilo se také tenisové hřiště na západní části zahrady nad ředitelovou vilou nebo letní cvičiště v místech dnešního basketbalového hřiště. Ve spodní části zahrady, kde je dnes fotbalové hřiště a atletický ovál, byl vysázen sad.

Slavnosti k otevření nové budovy byly hojné. V sobotu 10. prosince byl uspořádán slavnostní večer ve dvoraně Sokolovny. Došlo na četné proslovy, recitace, hudební i divadelní vystoupení žáků. Vlastní slavnost se uskutečnila 11. prosince. I přes nepříznivé počasí proběhla na slavnostně vyzdobeném náměstí, kde již od rána hrála kapela. Po uvítacím proslovu tehdejšího starosty města Huga Bergmanna v radniční síni následoval slavnostní průvod bývalých i současných studentů gymnázia vstříc nové budo-

Z historie

vě. Po zazpívání slavnostního chorálu zaznělo několik proslovů v tělocvičné škole. Po projevech gymnazisté zazpívali státní hymnu, po níž následovala prohlídka ústavu.

Hned po nastěhování školy do svého nového sídla se objevily některé nedostatky a závady nové budovy. Jeden z nejdůležitějších problémů byla neschopnost vytopit především severní trakt i přes plný výkon kotelny. Nejhuře na tom byly místnosti určené chemii. I při mírných mrazech se dokonce stalo, že jedno topné těleso ústředního topení v chemické posluchárně popraskalo mrazem. Původně se při navrhování nové školní budovy počítalo s tím, že bude budova vytápěna lokálními kamny umístěnými v každé místnosti. Výbor pro stavbu gymnázia se však shodl na tom, že se o 200 000 Kč zvýší rozpočet za účelem zřízení nízkotlakého parního ústředního topení do celé budovy. Přesto byly, pro případ dodatečné potřeby instalovat kamna, do většiny místností zavedeny komíny. Konečný rozpočet stavby se nakonec dostal na necelých 6 milionů korun, z toho 4 miliony za

Gymnázium v roce 1939

veškeré práce a 2 miliony byly úroky ze stavebních půjček.

Ve 30. letech proběhla proměna zahrady. V roce 1934 bylo o velikonočních prázdninách vysazeno 160 stromů různých druhů, o rok později přibyl do zahrady ještě 250 okrasných keřů. V roce 1935 také došlo k vylepšení botanické zahrady, při němž byly rostliny určené k názorné výuce opatřeny štítky. Pozůstatky

této realizace lze stále pozorovat, dominantou zahrady jsou totiž vzrostlé buky, borovice nebo šeríky lemující plot.

Tolik o vzniku a raných letech budovy gymnázia. Na další pokračování se můžete těšit v příštím čísle.

Adam Kadeřávek, septima GBL
foto: Oblastní muzeum Praha-východ

Zámecké skleníky

Každého návštěvníka zámku zajímá, co že se to staví před jeho branou, baví se zvědavostí pávů sledujících pracovní činnost dělníků pokládajících komplikovanou konstrukci střechy. Mnohdy jim sedí přímo u nástrojů a nedají se odehnat. Byli tady dříve, je to jejich území a stavba je očividně zajímavá. Nás ale také, a tak si o ní pojďme povídat.

To, že tu byly skleníky, víme, psalo se o tom a také se to povídá. Ale málokdo ví, že před touto stavbou tu už od renesance byla mohutná budova, z níž se nám zachovaly některé stavební prvky v podobě niky dveří, okenního ostění a renesanční zdi se sgrafitem. Pamatují tedy Rudolfa II. Zámek byl tedy větší, než je tomu nyní a stavěno to mohlo být v devadesátých

letech šestnáctého století. Na plánu Kiliána Ignáce Dientzenhofera z roku 1740 se nám již objevuje i označené místnosti podle účelu. Tři klenuté prostory s kuchyňskými ohništi, objekt brány s průjezdem, který máte přiznaný v komunikaci jdoucí k zámku. Málokdo si ho všimne, protože po čem šlapeme, to nevidíme. Dále tu byl byt vrátného a kvelb. V roce 1732 se uvádělo, že v přízemí před zámkem se nacházelo obydlí robotního písaře o pokoji, předsíní s krbem a komůrce, byt vrátného s předsíní, pokojem, komorou, umývárnou ke kuchyni, pekárna s pecí, klenutá komora k pekárně a osobní, snad císařská kuchyně. Stál tu tedy obrovský dům, o kterém nic nevíme. Nedokážeme si představit bránu s padacím mostem, mohutnost opevnění chránící zámek, složitost

tohoto místa i historii, která to vše smazala do podoby oprýskané zdi se zazděnými dveřmi a okny. A přitom stačilo se narodit do začátku devatenáctého století. Za císaře Napoleona to ještě stálo. Ve dvacátých letech byla odstraněna stará věž brány a zřejmě se snížilo vyšší podlaží. Možná, že ke zbourání došlo před slavným příjezdem císaře Františka I. r. 1813, kdy se nákladně upravovalo předhradí na výstavní park. Vždyť k císařovým hostům patřil ruský car Alexandr I. a pruský král Friedrich Vilém III. a to se musel zámek dát do pucu.

Vyrůstá tu tedy skleníky

První zmínka o existenci skleníků v zámecké zahradě pochází z roku 1859, tedy ještě před prodejem panství velkovévodovi Toskánskému Leo-

Z historie

poldu II., ale neví se, zda je to tento objekt. Nebyl blíže lokalizován. Druhá zmínka je z roku 1867, kdy se uvádí zřízení ananasového a kaktusového skleníku v bývalém arestu a kvelbu. Postupně tu byly zřízeny tři vzájemně propojené skleníkové prostory a své využití našly i prostory bývalého domu stojícího opodál. A tak se zadržela okna a dveře, využil starší sklep, který se nově zaklenul, vnitřní konstrukce byly demolovány, suť používána ke zvýšení úrovně a vyrovnání podlah a obvodové zdivo renesanční a barokní budovy se tak rychle změnilo na nový skleník. Ten měl pultovou střechu, dle plánu patrně litinové konstrukce, podepřené kromě uložení na obvodových zdech ještě řadou litinových sloupů uprostřed rozponu. Našel se dokonce i blok terasy s malou betonovou fontánkou, a tak musel být skleník velice krásným. Dokončen měl být v sedmdesátých letech devatenáctého století.

Určitě si pamatujete na vstup ze skleníků do tajných podzemních prostor, kterými se snažíme navodit strach u malých dětských návštěvníků. Už je to dávno, co jsem ji právě pro tento účel opravoval a snažil se, aby byla chodba průchozí a bezpečná. Ale není ničím jiným, než účelově zřízenou chodbou sloužící k obsluze vytápěcích

Jižní zámecké průčelí před r. 1874

pecí, aby měly ananasy a kaktusy podmínky k spokojenému růstu a k potěše oka arciknížete Ludvíka Salvátora, známého přírodovědce a cestovatele, který se panství ujal v roce 1873.

Tehdy byly skleníky nové a právě z této doby máme unikátní fotografii zachycující západní nároží zámku. Je na ní hrubě rozpoznatelný skleník, krytý sedlovou střechou a s velkým polygonálním cihelným komínem. Fungoval nejspíš jen čtyřicet let. Před první světovou válkou byl dle archivních dokumentů již zchátralý a jeho zastřešení bylo sejmuto. V roce 1922

došlo k jednání se zástupci památkového úřadu k celkovému odstranění zrušených skleníků, ale návrh byl zamítnut. Můžeme se tedy proto domnívat, že do deseti let po tomto rozhodnutí už nebylo co zachraňovat.

A tak je tomu možná sto let, co jeden skleník zmizel a budeme mít nový skleník. Ale kdo ví, jestli palmový, kaktusový, nebo jen květinový. Ananasový již asi ne, neboť když se podívám na složitost vypěstování jedlého plodu, raději si ho koupím.

Petr Enc

Počátky zdravotní péče ve městě

Brandýská nemocnice bude letos ke konci roku slavit 60. let od svého založení. A právě nemocnici a vůbec historii zdravotní péče ve městě je věnován tento článek, jako první díl tohoto zdravotnického tématu.

Justin Václav Prášek ve svých spisech o městu v kapitole věnované poskytování zdravotní péče píše: "O veřejné zdravotnictví pečováno bylo obecní lázní, lékaři a lékárnou. Trudné hospodářské poměry byly příčinnou, že lázeň městská /nyní č.p. 117/ r. 1675 rozdělena ve dva domy sousedské a část jejího potoka, kde bývaly koupele, proměněna

v kovárnu. Jakousi náhradou byly koupele v haltýři Vratislava Noska, pod sv. Vavřincem, kdež zejména r. 1705 koupali se pacienti žida Abrahama Volfa doktora, ale Nosek byl proto na radnici předvolán a koupání zakázáno. Z lékařů připomíná se r. 1660 Štěpán Scipio. Ve velké obci držané, 24 dubna 1660 ohlásil na místě přítomným Jan Průša, poněvadž z milosrdného skutku dle kunštu a umění svého doktorského Jana Tlustého nevidomého Ve špitále... kurýroval a jej na díle i k zdraví na jedno oko přivedl, aby páni ráčili dvě osoby ke spatření téhož skutku vyslati a po spatření

jej jistým testimoniem /tj. vysvědčením/ opatřili. R. 1676 jmenuje se lazebník Jakub Preyndl. R. 1689 Jindřich Sýkora felčar. Od roku 1690 vykonával praxi lékařskou žid Abraham Volf, doktor, jenž však byl roku 1705 z města vyhoštěn. Od roku 1692 léčil lazebník Jan Misingr. Roku 1725 jmenuje se medicus J. Adam. Roku 1759, Antonín Kamenický, krajský chirurg Kouřimský, měl Brandeje své úřední sídlo. Roku 1773 stíží si přísežný chirurg Jan Misingr do Jana Pokorného, že léčil choré a přinesl k řadu lék, který sousedovi Kroupovi týž Pokorný předepsal. Roku 1787 ustanoven

Z historie

v podobě chirurga Jana Weigmanna první obecní lékař s názvem městského chirurga a povinností přehlížeti mrtvoly, začez mu byla určena odměna 30 zlatých. Se zřízením městského lékaře nepochybně souvisel rozkaz krajského úřadu Kouřimského z.r. 1788, aby jatky přeneseny byly z města ven, k Labi.

Prvou lékárnou v Brandejse měl od roku 1658 žid Mates apatykář, od roku 1667 v domě č.p. 225. Roku 1669 se přestěhoval do Prahy, ale lékárny neopustil. Zemřel v roce 1667. Jeho syn Volf již se nejmenuje, držel-li lékárnou dále. Roku 1714 koupil dům č.p. 94 Václav Černý apatykář, načež odtud byla stále lékárna v domě řečeném až do r. 1851 a ještě dnes je na něm právo lékárnické poznamenáno. Roku 1728 byl nájemcem lékárny Václav Uzel, r. 1733 jmenuje se provisor Karel Josef Valter, který nabízí ke koupi lékárny, ale r. 1736 koupil ji František Steigerward, r. 1736 pak František Ebenberger, načež roku 1745 připadla koupi dosavadnímu provisoru Tomáši Zimmrovi. Tehdy obvod lékárny Brandejské prostíral se po veškerém panství Brandejském, Lyském i menších statcích okolních.

Roku 1791 byl lékárníkem v Brandejse Josef Grossmann, r. 1794 Ignát Tichý, r. 1799 Vincenc Franc, r. 1844 Karel Franc, r. 1851 Josef Menninger za něhož přesídlila lékárna do domu č.p. 97. V roce 1897 vedl lékárnou Leopold Průcha.

V r. 1639 byl špitál městský, položený na povýšeném břehu labské od Švédů na rozkaz generála Bannera do základů zbořen. Teprve roku 1657 byl se znamenitou pomocí panství znovu zbudován na místě původním. Byl zbudován od kamene a byly v něm dvě světnice i čtyři komory. Roku 1770 byl od základů znovu přestavěn. Když vojenská správa nahlála, aby zřízena byla nemocnice pro posádku zdejší, byl jí roku 1804 špitál vydán a na prázdném prostranství vedle rezidence položeny 16. dubna 1804 základy nové přízemní budově, která roku 1826 úředně odhádána. Roku 1861 byl tento špitál prodán a zakoupen novější dům čp. 206 v ulici Podkostelní. Dokud po roce 1659 špitál ve zříceninách zůstával, nebyl z panství dáván potravinový deputát. Teprve 6. února 1660, když byl špitál obnoven, svolila komora Česká k žádosti obce, aby bylo opět

ročně vydáváno po 9 stryších a 3 věrtelích žita a po 1 str. 3 věrtelích vaření trojího. Hlavní část důchodů, ale plynula z nájmu špitálských pozemků a z některých darování. Roku 1657 císař Leopold I. daroval špitálu 9 kop grošů míšeňských. Roku 1658 Jindřich Smeták věnoval špitálu sousední chalupu se zahradou... Když děkan Zelenka prodal dvůr Proxovský na Vyšším Hrádku (nyní čp. 190) od záduší Janu Švabovi, měly peníze být dány pod úrok pro špitál, až by dělaly 1500 zlatých. Roku 1731 měl špitál na hotově 600 zlatých a chovány byly v něm čtyři chudé osoby z města i panství. Toliko z Práška.

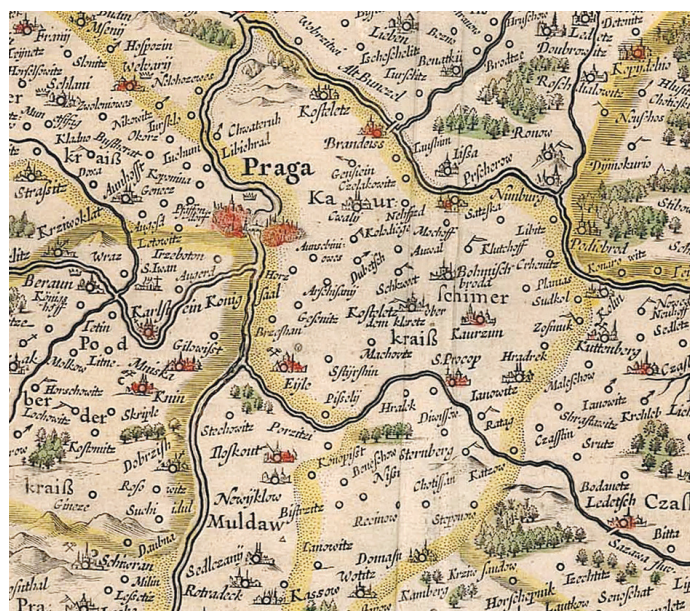
Během první republiky v Brandýse nemocnice nebyla. Působily zde pouze praktické ordinace MUDr. Laufra, bratra známého sportovního reportéra, MUDr. Choura, oba dva ordinovali na brandýském náměstí. V Boleslavi provozoval lékařskou praxi MUDr. Zdráhal. Během druhé světové války byl vojenský lazaret v Houštce a v sokolovně, ale městem s vlastní nemocnicí se Brandýs stal až po druhé světové válce.

Milica Čeňková

Kouřimský a Boleslavský kraj

Rozdělení Čech na kraje se formuje již za vlády posledních Přemyslovců (kolem přelomu 13. a 14. století či snad ještě o něco dříve). Původně se jednalo o označení (vymezení) určitého území za účelem výběru berní, ale také v dalších souvislostech přenosu panovnické moci (např. zajištění bezpečnosti, zájem na zdárném rozvoji trhů v regionech apod.).

Naše brandýské Polabí bylo rozděleno mezi dva kraje – kraj Boleslavský (s historickým centrem v Mladé Boleslavi) a kraj Kouřimský (s historickým centrem v Kouřimi). Kraje v institucionalizovanější podobě se objevovaly až koncem středověku. Největší správní změna nastala však až za tereziánských reforem roku 1751, kdy byla císařským reskriptem zavedena praxe jediného hejtmana sídlícího v krajském městě (v předešlé době bývali hejtmáni dva a většinou úřadovali ve svých vrchnostenských kancelářích umístěných ve vlastních zámcích či jiných sídlech a chod kanceláře si plativali ze svého, byť na ni dostávali příspěvky). Roku 1751 se z krajského hejtmanství stal státní úřad v moderním slova smyslu. Sídlem boleslavského kraje zůstala centrální Mladá Boleslav, ovšem za sídlo krajského úřadu kouřimského kraje byla vybrána Praha (toto rozhod-

Nejstarší vyobrazení kouřimského kraje na Aretinově mapě, 1619 (zde přepracovaná verze z Willem Janszoon Blaeu – Joan Blaeu (ed.), *Theatrum Orbis Terrarum, sive Atlas Novus in quo Tabulae et Descriptiones Omnium Regionum*, 1645).

Vzpomínky pamětníků

nutí jistě nepřispělo ke zdárnému vývoji dnes spíše ospalého maloměsta, jehož jméno kraj nesl ve svém označení po celá staletí). Historické krajské zřízení nakonec zaniklo se správními reformami roku 1849, ale i v následující éře se objevovali jeho nástupci (nynější od roku 2000). Kouřimský kraj však v polovině 19. století coby správní jednotka zmizel nadobro.

V brandýském Polabí se jako přirozená hranice mezi kouřimským a boleslavským krajem nabízela řeka Labe. Tak tomu také v minulosti (s drobnými odchylkami) i bylo. Tyto odchylky se objevily především v době kolem třicetileté války. Příkladně po podstatnou část třicetileté války vesnice ležící na pravém (tj. staroboleslavském) břehu Labe a zároveň patřící brandýskému panství přináležely ke kouřimskému kraji. Roku 1645 došlo ovšem k jejich převedení pod boleslavský kraj, kam geograficky z logiky věci náležely (přijmeme-li Labe jako přírodní hranici). Brandýský hejtman Václav Dejm ze Střížova se však již roku 1646 snažil o jejich navrácení kraji kouřimskému. Situaci (a historii krajské příslušnosti) zálabských vesnic ozřejmuje i dosvědčující list města Brandýsa. Snahy o změnu příslušnosti pokračovaly i po válce. Vesnic mělo být celkem dvaadvacet, a to „však větším dílem nyní [tj. roku 1651] pustých“.

Snaha snad i na nějakou dobu byla úspěšná (mohla by proto svědčit mapa kouřimského kraje zpracovaná Marií Haasovou pro rok 1654 na základě údajů berní ruly.

Martin Hürka, historik OMPv

Labská hranice mezi kouřimským a boleslavským krajem na Müllerově mapě, 1720 (Historický ústav AV ČR, Mapová sbírka, sign. VII/4/A-2587).

Střípky paměti z kaleidoskopu života

Začnu s klasikem, Jan Werich říkal „Domov je tam, kde jsme hrávali kuličky a kde máme svůj věšák na kabát“. V mém podání je domov tam, kde teče řeka Labe a na jejímž levém břehu se rozkládá moje město – Brandýs nad Labem. Bohužel od roku 1960 se o tuto „moji“ řeku musím dělit s „Boleslaváky“, s nimiž v mém mládí vládla velká rivalita.

Staré říční kilometry dnes již neplatí. Jejich pravidelné značení vzdálenosti od soutoku s Vltavou na Mělníku jsme považovali za pevný bod našeho života. Brandýské říční kilometry se pohybovaly přibližně mezi kilometry 27,5 – 29,5 řkm. Dnes je značení dle norem Evropské Unie a Brandýs charakterizují říční kilometry 865,3, tedy vzdálenost od ústí Labe do Severního moře. Ale kam zmizela ta naše jistota, že se v Brandýse u Labe neztratíme a na kterou stranu řeka teče?

Vraťme se však do konce zimy roku 1943. Vrcholila druhá světová válka a bylo krátce po bitvě u Stalingradu, kde

Paulus kapituloval. U nás byl Protektorát Čechy a Morava. Nikdo nevěděl, jak dlouho bude válka trvat, i když po Stalingradu se začalo věřit v lepší časy, ale stále to bylo na vážkách a nikdo nevěděl kdo bude vítězem. A právě v té době jsem se narodila do brandýské zvěrolékařské rodiny mladých manželů Pitelových.

Můj táta, ačkoliv pocházel z Klatovska, nastoupil po promoci na Vysoké škole zvěrolékařské na vojenskou službu v nových jezdeckých staroboleslavských kasárnách, která byla dokončena v roce 1936. Posádka a její tradice se datuje do druhé poloviny 18. století, kdy tu císař Josef II. založil vojenský hřebčín. Krytá vojenská jízdárna zde vznikla roku 1910 a čas v ní trávil především brigádní jezdecká škola. Sídlil tu dělostřelecký a dragounský pluk. Osud tak rozhodl, že můj otec o dva roky unikl nacistickým hrůzám odehrávajících se za války v brněnských Kounicových kolejích od 17. 11. 1939 až do května 1945.

Během vojenské služby jako důstojník-zvěrolékař dragounského boleslavského pluku zažil táta v koňském sedle zářijovou mobilizaci i demobilizaci 1938. A tehdy znovu rozhodl osud, ale tentokrát o naší republice – přišel Mnichov a všechno co následovalo. Po 15. březnu přišel 17. listopad 1939 a zavření českých vysokých škol. Moje máma Věra se jako čerstvě zapsaná medička účastnila pohřbu Jana Opletala a tím taky její studia skončila. A protože byla ročník 1920 a byla svobodná, hrozilo jí v Protektorátu totální nasazení na nucených pracích pro německý zbrojní průmysl. To urychlilo rozhodnutí ke svatbě.

Byla jsem válečné dítě, které chtělo mámu jen pro sebe. A zase tady zasáhl osud. Velkým přáním mé mámy bylo, abych její „vysněné a nedokončené“ medicínské studium ukončila já. A to jsem jí v roce 1967, tedy skoro po třiceti letech splnila.

Vrátím se do března 1943. Můj křestní a rodný list byl dvojjazyčný: ně-

Vzpomínky pamětníků

mecko-český (nikoliv česko-německý). Tomu dnešní mladí lidé včetně mých vnoučat jen stěží uvěří. Bydleli jsme v Riegrově ulici čp. 352 v pronajatém přízemním bytě domu majitelů Tomkových. Byl to starý dům blízko pošty, přes ulici měla zubní ordinaci paní doktorka Netolická, nedaleko byla mlékárna paní Hauptové, z její rodiny pocházel slavný cyklista. Dům téměř v sousedství (dnes ordinace doktorky Vitoušové) sloužil do roku 1945 jako městský sirotčinec, kterému se říkalo „Filantropie“, protože za jejím zřízením stála Filantropická společnost z Brandýsa. Otec tu měl zřízenou ordinaci pro menší zvířata. Tu krásnou vůni bylinek a léků cítím dodnes. Hlavní tátovou ordinací, ale byly stáje pro koně, krávy a prasata sedláků z okolních vesnic. Tam zase vládla jiná, ale pro mě krásná vůně venkova. Moc ráda jsem jako malá holka jezdila s tátou po jeho „pacientech“.

Těsně před mým narozením na začátku února 1943 skončila bitva u Stalingradu. Z vyprávění vím, že v Protektorátu se od 3. do 7. února musel držet smutek za oběti německých vojáků padlých v prohrané bitvě. Úředně byly zakázány veškeré zábavy, divadelní představení a biografy.

Těžko si lidé zvykali na časté houkání sirén a přelétávání letadel. Všichni museli počítat s hrozbou gestapa a perzekucí, plnily se koncentrační tábory. V mé dětské paměti (ale spíše z vyprávění) zůstal zvuk sirény při návštěvě u babičky v Praze a spíše byl radostným znamením toho, že půjdu do sklepa a tam si budu hrát v písku a dělat bábovičky. Naše rodina válku přežila bez životních ztrát, i když táta byl často ve velkém ohrožení, za to, že povoloval „černé porážky prasat“ pro české lidi. V případě prozrazení hrozil trest smrti nebo dokonce koncentrák. Několik řezníků bylo popraveno.

Pak přišel květen 1945, byl mír. Přijeli rudoarmejci, proběhly volby v roce 1946 (ve stejném roce se narodila moje sestra Nina) a přišel únor 1948. Z mých vzpomínek z dětství na dobrou krátkou

po osvobození mi v hlavě utkvěly dvě události.

Ta první se vztahuje k ubytování rudoarmějců. Řada z nich byla ubytována v bytech brandýských občanů. Někde to fungovalo bezproblémově, dokonce vznikala řada nových přátelských vztahů, jinde to trochu skřípalo. Jedním z častých přání sovětských mladých vojáků bylo: „davaj časy“ – rozuměj hodinky. Kolik jich dostali nikdo nespočítal, byl to pro ně nedostupný přepych.

Ta druhá je přímo z vyprávění mého táty. Dva sovětské důstojníci se rozhodli, že si přivlastní jeho auto (Tatra, typ 57 ČBL-9) a odvezou ho do SSSR. Naštěstí nedojeli daleko, protože narazili na sloupky v dnešní Palachově, tehdy Komenského ulici (stojí tam dodnes). Tím jejich expedice skončila.

Rok 1949 přinesl velkou změnu v mém životě. Přestěhovali jsme se do nového domu v dnešní Výletní ulici 530 (dříve Vojty Beneše nebo Jaselská) a rovněž to byl rok mého nástupu do školy, tehdejší „Pětitřídní školy dívčí“, a od páté třídy „Osmileté střední školy“. Byla to pozdější 3. ZŠ, dnešní Palachovka v ulici Komenského, později Pionýrů, dnes Palachově. Když jsme se naučili číst, mohli jsme na vstupním schodišti přečíst na pamětní desce, že v koncentračním táboře v Osvětimi byli umučeni

dva učitelé Karel Tájek a Augustin Lukeš.

Také jsme se dozvěděli více o historii naší školy. Slavnostně byla otevřena 3. 9. 1905. Vyučování zahájila „Obecná a měšťanská chlapecká škola“ a „Obecná dívčí škola“. V letech 1913–1927 tu bylo umístěno několik tříd reálného brandýského gymnázia, jehož budova byla kvůli válce otevřena až na konci roku 1927. Během let 1914–1918 sloužily všechny školy ve městě jako záložní nemocnice pro raněné vojáky a školní třídy se musely přestěhovat do náhradních prostor.

Stejná situace se opakovala v období II. světové války, kdy budova školy musela být částečně uvolněna pro říšskou brannou moc. Do vyučování byla zařazena němčina jako povinný předmět, bylo zastaveno vyučování dějepisu. Pravidelná poválečná výuka mohla být zahájena až v roce 1947, do té doby některé školní prostory byly vyčleněny pro ubytování zajatců, vězňů a také partyzánů.

Ráda vzpomínám na milovanou paní učitelku Hrbolkovou, přísnou paní učitelku Jandovou, mladého učitele Jahodu a fotbalového krasavce pana učitele Boháče. Za zeměpisné znalosti a dějepisu dodnes vděčím panu učiteli Ambrožovi se vzpomínkami na krásné výlety pod jeho vedením. V té době se

Vzpomínky pamětníků

ještě ve třídách topilo v kamnech, umyvadla byla jen na záchodech. Ke svačině jsme dostávali teplé mléko z jednoho velkého hrnce naběračkou s odporným škraloupem.

Ve čtvrté třídě se našimi spolužáky staly korejské děti. Byli to váleční sirotci z Korejské války zpočátku padesátých let minulého století. Bylo jich asi šest a moc mi to připomíná dnešní válečné děti z Ukrajiny. Lidský mozek si pamatuje leccos. Téměř za nemožné považuji to, že si pamatuji několik jmen korejských kamarádů: Pjo Ho-bong, Kan Zin-il, Kim Čong-un nebo Ri Ok-chi. S posledně jmenovanou jsem se spřátelila a často ji navštěvovala v Domově Kim Ir-Sena v Houštce. Lituji, že jsem se nikdy nedozvěděla o jejím dalším osudu. Třeba se mi někdo ozve na základě mého vzpomínání.

Po letech vzpomínek jsem porovnávala dětství mé a mých spolužáků s tím co prožily děti korejské. Nežili jsme v žádném přepychu, nemohli jsme cestovat, měli jsme skromné radosti, ale hlavně jsme měli rodiče. Mezi velké záliby patřilo koupání na Ostrůvku, kde byla v provozu prvorepubliková plovár-

na s krásnými šatnami, výstavnými solárními sprchami, kuželkami, hřištěm a bublinkovou žlutou limonádou. A hlavně s krásnou čistou labskou vodou, širokou písečnou pláží, lodičkami, skluzavkou a cvičným bazénem na vodě s přísným plavčíkem panem Vernerem. Díky jeho drezuře na bidle jsem se naučila rychle plavat nejen já, ale i spousta brandýských dětí.

Byla to také doba velkých přátelství chlapeckých a dívčích někdy skupin vzájemně nepřátelských a doba, kdy nás přitahovalo vše neznámé. Těšili jsme se z výprav do podzemních chodeb v okolí zámku. S velkým strachem jsme se přes zámecké sklepení sklep vloupávali do zámecké chodby Rudolfinky, s očekáváním, že potkáme císaře Rudolfa II. Vždy jsme ho považovali za Brandýšťáka, který má rád Labe. Věděli jsme, že chodil k Labi do mlýna, který patřil v té době k největším v Čechách a že tu byla doma krásná mlynářka. V mlýnské brusírně drahých kovů navštěvoval dvorního řezače Dionysa Missioniho a jeho rodinu.

Hezké vzpomínání vyvolává také dobu, kdy mnoho mých spolužáček

navštěvovalo baletní školu Anky Maternové na Branžováků v tanečním sále U bílé labutě (dnešní domov mládeže SZŠ). Příkladem nám byly sestry Cihelníkovy (dodnes známé pěvkyně). Pořádána byla i vystoupení pro veřejnost. Mezi naše nejslavnější vystoupení patřil tanec v krásných růžových krinolinách vlastnoručně vyrobených většinou z gázy nebo krepáku.

V zimě jsme ochotně mrzli a trpělivě přidělávali padavé šlajfky, abychom se mohli prohánět po nejkrásnějším stadionu světa „Hrušováků“. Měli jsme i lyžařské sjezdovky v Hrušovském údolí a několik sánkařských a bobových drah na Dupandě, u biografu nebo u Cikorky.

Školní léta plynula hladce a rychle. Přibýly mi dvě sestry Nina a Kateřina.

Přiblížila se osmá třída, kdy jsme povinně absolvovali závěrečné zkoušky před zkušební komisí slavnostně oblečené s pionýrskými šátky na krku. Po úspěšném absolvování jsme mohli školu opustit a rozejít se do světa.

pokračování příště
Milica Čeňková

Dětství v Brandýse

Vzpomínek z dětství a dospívání je mnoho. Bydlela jsem přímo na náměstí v domě pana Zděnka Šantrůčka vedle lékárny a když jsem vyběhla ze vrat, měla jsem celé náměstíčko jako na dlani. U všech domů ze všech čtyř stran jsem znala majitele, nájemníky, obchody, malé krámky, někdy s jejich prožitky a osudy. Rohová lékárna, dům Šantrůčků, výloha pana Navrátila s obchodem pánských obleků, vrata, z kterých vyjížděl povoz koňský plný voňavého chleba z pekárny od Jaňdourků, další dům, kde bydlel lékař Choura a s jeho Fráňou jsem chodila do školy, a dále níže byl evangelický kostel, a ještě před byl konzum a dále pokračovaly nízké domky až k potoku. Na náměstí stával velký strom vánoční a také si ještě

pamatuji, že na každém rohu náměstí stávaly dvě pumpy.

V létě o Božím těle jsme chodily za družičky ulicí od kostela na náměstí, kde stávaly krásné oltáře před domy a soutěžilo se o to, který byl nejhezčí. Pamatuji si, že i maminka ho u Šantrůčků stavěla nebo jak jsme někdy chodily pro pivo přes ulici k Fetrům, pro zmrzlinu k Hořením, do RUPY na rohu pro čokoládu, bylo by toho mnoho a mnoho do vzpomínání, ale koho to dnes, pokud není přímo rodák, zajímá? Nebo cesty až ke Světicí, kde byla studánka prý s léčivou vodou, také cesty do Hrušova k rybníku, kde jsme se také někdy koupali i s husama, nebo v zimě, když byl zamrzlý zase bruslili. Na Vrábí ke kapliče zase pro mléko, kde měli jednu kravku, ale mléka stále

dost. Nebo na procházky do Houšky, kde běhal Emil Zátoupek, kurty, co stavěl a navrhoval Jaromír Sibera, kterého jsem znala osobně, protože jeho otec byl nejlepší krejčí na náměstí a u něho jsem šila. Také pamatuji Kodeše na kurtech, malou cukrárnu nad schodama, nežli se vešlo do Houšky, závody koní, kde začínal pan Jandourek. Ostrůvek, také jsem tam chodili nebo přes Labe u pana Semiána, který měl hezké syny, vilu Límanovu a mlýn u Scholerů atd. Pamatuji hospodu u Branžovských, kam prý chodíval po honu na pivo Karel císař se svými lovci, a když ho sháněli, tak vybíhal takovými červenými dvířky. Hospodu Na Potoce, starou kovárnu dřevěnou i na jejich dceru, s kterou jsem chodila do školy.

Josefa Tejmlová

Plovárna Semián ve Staré Boleslavi

Vznik této „rodinné“ plovárny ovlivnily v roce 1933 nezávisle na sobě dvě velké stavby: Výstavba Baťovského kanálu na Moravě a současně probíhající regulace Labe. Můj dědeček, Rudolf Semián (nar. 1875) provozoval plovárnu v Hodoníně, kterou musel pro práce na Baťovském kanále zrušit. Můj otec Josef (1897) mu proto doporučil místo na nově vzniklém ostrově mezi Brandýsem a St. Boleslaví. Dědeček se značně zadlužil, ale během rok a půl plovárna i obytný dům stály. Provoz plovárny obstarávala výhradně rodina: babička Anna (1857) prodávala vstupenky a občerstvení v přilehlém bufetu, moje maminka Zdena (1902) obsluhovala, na tehdejší dobu moderně řešenou, šatnu a děda jako plavčík hlídal „na place“, kde mu v neděli pomáhal můj otec, přes týden zaměstnaný v továrně. Já a bratr jsme za symbolickou odměnu sbírali odpadky, čistili dětské brouzdaliště apod.

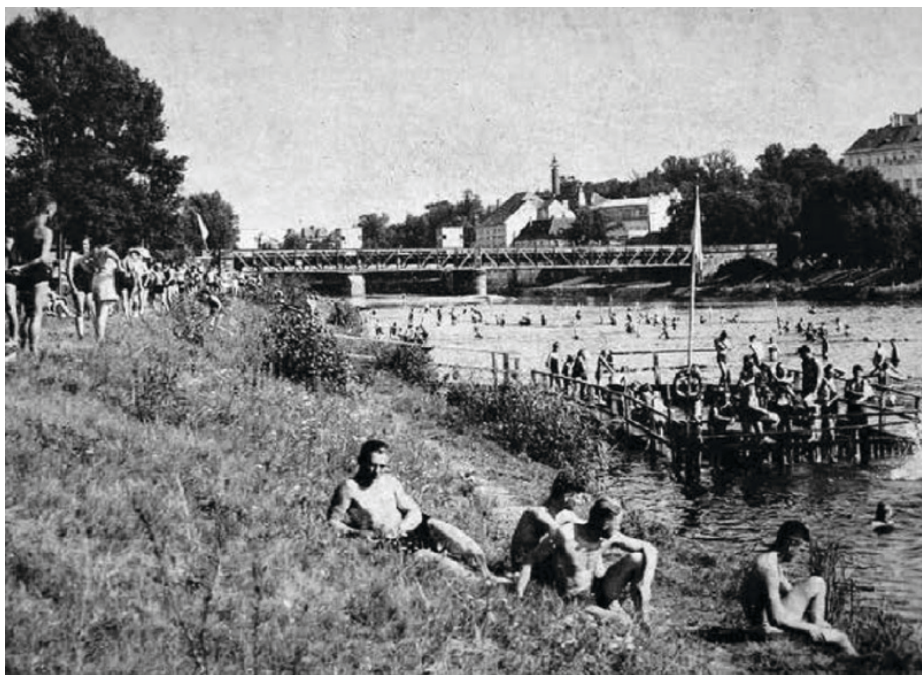
Provoz plovárny byl samozřejmě pouze sezónní. Ve zbytku roku bylo třeba vyrábět a opravovat lehátka, kukaně a další zařízení. Kromě toho zřídil děda i půjčovnu loděk, které stavěl sám s mojí otcem a na vánoce pro-

dával v Brandýse na náměstí kapry. To vše spolu s platem mého otce stálo na skromný život a pomalé splácení půjček. Po dědově smrti v r. 1942 převzal plovárnu můj otec, stal se plavčíkem a majitelem a vše fungovalo v podstatě stejně.

Provoz plovárny ve válečných letech a po nich by vydal na delší povídání. Jako rodinný podnik přestala

plovárna fungovat v roce 1954, kdy ji převzal komunál. Protože se její provoz jevil pro komunál jako ztrátový, byl po několika letech zrušen. Její prostory využíval nejprve Svazarm a potom, dodnes, Klub vodního motorismu KOTVA.

ing. Jiří Semián
pro literární vzpomínkovou
soutěž seniorů Polabská vrba, 2013

Občasník Naše Polabí v moderní modifikaci je vydáván v tištěné i elektronické podobě. Digitální forma umožňuje využití audiovizuálních prostředků. Na tomto místě najdete stručnou anotaci události a odkaz na příslušnou video reportáž.

Tajemství zaniklých řemesel – 2023

Pravidelné setkání předních řemeslníků z Čech, Moravy a dalších zemí, oživujících původní historické výrobní postupy a řemesla.

Komunitní centrum u Podivena

Komunitní centrum u Podivena je místo, kde se lidé mohou potkávat, kde si jen tak mohou posedět u šálku kávy nebo kde mohou realizovat svoje nápady, předat svoje znalosti a dovednosti, kde mohou potkat nové lidi, kde mohou nabídnout svou pomoc těm, kteří ji potřebují. Cílem komunitního centra je nabídnout možnost setká-

vání dětem, teenagerům, dospělým, jednotlivcům i celým rodinám.

Bazilika Nanebevzetí Panny Marie ve Staré Boleslavi

Poutní kostel Nanebevzetí Panny Marie ve Staré Boleslavi byl postaven na počátku 17. století a je nejstarším českým mariánským poutním místem. Do kostela se po letech vrátil originál Palladia země české, kovového reliéfu nesmírné historické hodnoty. Po celkové rekonstrukci byla bazilika otevřena 1. ledna 2020 v 00.00:01 slavnostní bohoslužbou.

Zámek v Brandýse nad Labem

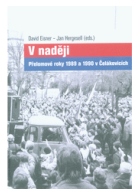
Zámek Brandýs nad Labem je významná renesanční památka se skvostnými sgrafity, kde v průběhu pěti staletí pobývali všichni panovníci Habsburské dynastie.

Regionální literatura

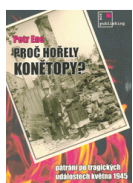
BIDERMAN, Daniel. Běhá zvíře po papíře. 2020, 111 stran.

Knížka hravých básniček z živočišné říše. Dozvíte se, že si tučňák dělá učňák, psi chodí na očkování kočkováním a jak se k sobě mají hyena a hygiena. Zjistíte, co dělat, když má káně zánět, kdy jsou vykulení tuleni a proč štica narostla kštica.

EISNER, David, ed a HERGESELL, Jan, ed. V naději: přelomové roky 1989 a 1990 v Čelákovících. Vydalo Městské muzeum v Čelákovících, 2019. 286 stran.

Publikace mapuje historický vývoj polabského města Čelákovice v osudových letech 1989-1990.

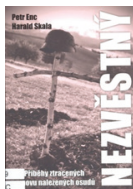
ENC, Petr. Proč hořely Konětopy? Pátrání po tragických událostech května 1945. 2020. 281 stran.

Maličká vesnička má co vyprávět. Psal se 7. květen 1945, kdy v ní padly první výstřely. Den poté prakticky přestala existovat. O den později nastal mír a my o tom, co se stalo, nic nevíme. Proč málem zmizela z map? Co se stalo? Dá se po čtyřiasedemdesáti letech najít odpověď?

ENC, Petr. Brandýs nad Labem-Stará Boleslav včera a dnes. 2022. 131 stran.

Celobarevná publikace zachycuje historickou a dnešní podobu Brandýsa nad Labem a Staré Boleslavi. Čtenáři mají možnost vidět stavební památky, jak vypadaly dříve, jejich současnou podobu, a také se dozvědět hodně zajímavých informací.

ENC, Petr a SKALA, Harald. Nezvěštný. 2020. 185 stran.

Nikdy vás nezajímalo po skončení československo-sovětského velkofilmu, v němž umíraly stovky německých vojáků, kde jsou dnes pohřbeni? Možná chodíme kolem jejich hrobů a ani netušíme, že jsou zarostlé trávou a křovím. Sotva rozpoznatelný kopeček hlíny je hrobem z druhé světové války, na který se muselo zapomenout. Tato kniha je zejména pro ty, kteří se chtějí ptát.

KUKAL, Petr. Písmenková polívka. 2020. 32 stran.

Publikace je souborem 28 básniček o české abecedě pro žáky 1. třídy. Básničky respektují zájmy dnešních dětí, hovoří k nim jejich jazykem a srozumitelně popisují jim známý svět. Na každou básničku navazují doplňková cvičení.

KUKAL, Petr. Mouka pro Meluzínu a jiné glosy. 2020. 194 stran.

Knížka přináší šest desítek glos, které autor četl mezi lety 2017-2020 v ranním vysílání Českého rozhlasu, a tučet sloupeků psaných pro deník Metro. Glosuje v nich každodenní situace z rodinného a zejména partnerského života, komentuje zajímavé či bizarní dění kolem sebe.

KUKAL, Petr. O jablko lehčí ráj: Ranní. 2022. 46, 39 stran.

Vnímavé črty, snímky zachycené mobilem oky cestou do práce, lidé a jejich malé dějiny v kulisách mžourajícího Brandýsa nebo čerstvě probuzeného Starého Města pražského.

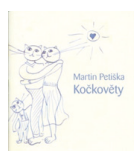
PETIŠKA, Martin. Pohádková maminka. 2021. 108 stran.

Pohádky k předčítání dětem, kterým se večer nechce spát. Taková je i Alenka z naší knížky. Naštěstí má ale maminku, která si s ní umí krásně povídat. A z toho povídání pak vymyslí nádherné pohádky. Mezi pohádkami si Alenka s maminkou povídá o všem, co ji trápí.

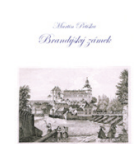
PETIŠKA, Martin. KnížkoVěty. 2022. 31 stran.

Drobný sešitek aforismů, glos a úsměvných postřehů o knížkách, knihomolech, psaní i čtení. Vydáno ke 100. výročí knihovny v Brandýse.

PETIŠKA, Martin. Kočkověty : (neboli Kočičí věty) : (100+1 úvaha o kočkách). Vydání první. [Praha]: Nová vlna, 2022. 39 stran. ISBN 978-80-88343-52-3.

Drobný sešitek aforismů, glos a úsměvných postřehů o našich kočičích souputnicích

PETIŠKA, Martin. Brandýský zámek: (koláž). [Praha]: Nová vlna, 2022. ISBN 978-80-. 88343-40-0.

Básnická skladba, která tvoří prostřední část autorovy Polabské trilogie, je věnovaná brandýskému zámku. Petiška žije od narození v Brandýse nad Labem a toto město mu přináší řadu inspirací. Jednou z nich je i budova brandýského zámku, pozoruhodná renesanční památka, v níž přechodně pobývali představitelé habsburského rodu.

PETIŠKA, Martin. Svatá cesta. [Praha]: Nová vlna, 2022. ISBN 978-80-. 88343-40-0.

Sbírka textů Svatá cesta je třetí částí Polabské trilogie. První díl vyšel v roce 2010 pod názvem Brandýský poutník, druhý v roce 2022 pod názvem Brandýský zámek.

Naše Polabí
číslo: 2
rok: 2023

Vydavatel: Knihovna Eduarda Petišky
ISSN: 2571-4201 (print), 2571-4163 (on-line)

Knihovna
Eduarda
Petišky